

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

**TEZ ÇALIŞMASI: KIBRIS TARİHİ ZAMAN MATBAASINDA TABOLUNMUŞ
1312.**

TEZ ÇALIŞMASINI HAZIRLAYANLAR

20021191 EZHER DURANAY (43 -56)

20021353 ABDURRAHMAN ÇEVİK (57 – 70)

20021130 A. ZAHİD KAPLAN (71 – 84)

DANIŞMAN HOCASI: Y RD. DOÇ. DR. ALİ EFDAL ÖZKUL

LEFKOŞA 2006

ÖNSÖZ

Sevgili okuyucular konu olarak Kıbrıs Tarihi'nden bahsedilmektedir. Tarih 590 yıllarında Richard Kıbrıs yönetimimin asıl maksadı Templi namındaki şövalyeleri Kıbrıs'a ikamet etmesini istiyor. Bu konuda Kıbrıs adasının nasıl el değiştiğini anlatmaktadır. Bazen İngiliz Kralı Richard yüz bin duka altın karşılında Templilere satmıştır. Templiler halkla geçinemeyip tekrar İngiliz Kralı Richard'a bırakmışlardır. Bu devletlere ait tarihi eserler bulunmaktadır.

Özellikle şunu anladım ki Kudüs şehri tarih boyunca her dönemde ve benim de incelemiş olduğum dönem olan Lüzinyanlılar devrinde birçok mücadeleye sebep olmuştur. Üç din için kutsal olarak kabul edilen Kudüs şehrinin önemini bu dönemden de rahatlıkla anlıyoruz. Kudüs uğruna haclı seferleri dahi düzenlenmiştir. Düzenlenen haclı seferlerinde Papa'nın çağrılarına uyan Hristiyan devletler arasında biz Lüzinyanlılar'ı da görüyoruz.

Lüzinyan dönemini incelemiş olduğum bölümlerinde adı geçen krallardan Guy De Lüziynan ile başlayan (587 - 651) yılları arasını anlatmaktadır. Lüziynan krallarından bu dönemde Guy De Lüziynan , Amury , 1. Hun , 1. Hanri dönemleri hakkında bilgiler verilmektedir.

Yine bu dönemde de krallığın babadan oğula geçtiğini görüyoruz. Gerçi içlerinde erkek çocuğa sahip olmayanlar da var bu şekilde vefat eden kralın yerine örneğin Amury bu şekilde kral olmuştur, Guy De Lüziynan vefat ettiğinde oğlu olmadığı için yerine biraderi olan Amury kral seçilmiştir. Buradan bu dönemde mutlak monarşi sisteminin uygulanıyor olduğunu anlıyoruz.

Okumuş olduğum bu devirlerde tarih şuurunun ne denli önemli olduğunu ve Kıbrıs'ın tarihi geçmişinin ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu , Kıbrıs'ın tarihi geçmişinin ne kadar zengin olduğunu sadece benim incelemiş olduğum Lüzinyanlılar devrinde tarihle iç içe ve birçok krallıklarla ve birçok devletle münasebette bulunduklarını , coğrafi konumu itibari ile de bu devletlerin Kıbrıs adasının geleceğe olan etkilerini yıkıcı veya yapıcı ne denli etkiye sahip olduğunu görüyoruz.

Bu önsözün son sözü olarak bu çalışma boyunca bana teşvik ve yardımlarıyla işimi kolaylaştıran değerli arkadaşım Mesut'a teşekkürlerimi sunduğumu ifade etmek istiyorum.

27 Haziran 2006

Lefkoşa

Ezher Duranay

İçerik

Guy De Lüziynan	3. sayfa
Amury	4. sayfa
1. Hun	4. sayfa
1. Hanri	5. sayfa

Bu cezalara müstahak görülmüştür. Evvela senvi yirmi bin altun marka vergi vergi vermek ve mukat müstehkemeyi teslim etmek şartıyla Cezire’de hutbu bırakılmış huruplar beraber gelmesi Rişar tarafından emir olmuştu. Hatta bu emir ve karar Kudüs Kralı Lüziynan ve biraderi Uvd Feruva Vanteye Prensi Rayman muvaccelerinde iade edilmişti. İbsak buraların hiçe sayarak karar etti, tutuldu, yine firar eyledi. Fakat Kıbrıs’ta bırakılan İngiliz muhafızlarına meydan bulamayarak Mısırlara iltica ve onları atanın zaptı için ihva ettiyse de yine bir şey muvaffak olmayarak 590 senesinde kendisini tesmim ile ömrüne nihayet vermiştir. Rişar bade Kıbrısın idaresini Rişar karnivay ile rübertürname kavale etti. Cezire arazisi iki kısma tefrik edilip hami olarak Cezireye ve bir kısmı İngiliz şövalyeleri ile ahaliye terk kılındı. Rişar’ın asıl maksadı arz mukaddesi ile geçirmek olduğundan aganın sipeandan sonra firan üzere olan Templiye namındaki şövalyelerin Kıbrıs’ta ikametlerine müsaade...

Templiyeler 510 ile 812 hicri ve 1118 – 1314 miladi bunların Memşei şövalyeler gibi Kudus Şerife hadimet fikrinde ibraz eder. Ve Hun Depayan ile Zafer Vadut Aldamar namlarında iki Fransa şövalyesi bu ocağın muassesi olarak gösterir. Bunlar Kudus dahilinde ve haricin Avrupa zavarine rehberlik eder. Ve onları ahalayeyi muhliyenin ve bedevilerin tecavuzundan vukayeye çalışırdı. Bunlar daha şövalye ocaklarında şakird ve paymak iken fakat bu yoldaki **SAYFA:43**

etti ve bir rivayette Cezire’ye bunlara yüz bin duka altuna sattı. Fakat templiyeler ahali ile geçinemeyip mevki alanından şikayette bulunmaları üzerine Kral Rişar Kudüs Kralı Guy de Lüzinan’a Suriye’deki hukunu terk eyle. Kıbrıs’ı almasını templiyelerden yüz bin duka altını vermesini teklif etti. Biraz sonra görülecek ki vech ile Lüziynan hanedanından gelen krallar devrinde Cezire bir hayli terki etmiştir. Ticaret, sanayi, servet, marifet derece-i kuvveye vermiştir. Adametleri o sırada Kudüs kralı bulunan ikinci “Beduvven” tarafından taktir edilerek kendilerine Beytül Mukaddes civarında bir mahalle tahsis kılınmış ve templiye namı ile yad edilmiştir. Avrupa’da vebalhusus papa II. “Anura” dan imdat talep etmek üzere Hun memuru edilmiştir. Hun Kudüs kralının maruzatını güzelce tefhimden sonra bir İran’daki arkadaşlarını takdim ile kendilerini ettikleri humette dolmaları beni temine çalışarak templiye namıyla bir sınıf teşkilini papadan istirham ettirmiştir. Papa şövalye sınıflarından daima istifade geldiği için bu tekliflerini esasen kabul edip Hun ile rifkasını Fransa’da Şampanya eyaletine Tervi şehrinde inkinat etmekte olan Meclis-i Ruhaniye i’zam etti. Bu cemaatte hazır bulunmuş olan meşhur (Sanparner) templiye sınıfı için talimatname kaleme alarak bunlara birçok nasihatlar da bulunmuştur. Muzakkire talimatnameyi tastik ettirmek için Roma’ya udetin de papa tarafından templiyelerin resmen reisi El Ruuhsasi ilan edilmiştir. **SAYFA: 44**

Binaenaleyh ahali dahi pek murafehe yaşamakta geride olduğu gibi asilzadegandan sonra za’metlerde işleyen Payanilerle (Paryarain) ler bir derecede vergi verip her an ve zaman Elfub seyirleriyle her olan sınıf ekip biçen yalnız nef mahsulü izhab zamete verilirdi. Dördüncü sınıf muhafazeye memuru olarak Arnavut’tan celb edilen ifrad etti. Venediklerde bir arlık çoğalıp Lefkoşa’da bulunan pelivezlerine nabitla yaşarlardı. Asilzadegan her biride olduğu gibi burada mesai resmiye ile iştikal edip her bir tekliften biri edilir.

Templiye sınıfı şövalyeden daha parlak naises edip birçok aganlara mahzur olmuş. Bunlar Avrupa’da muteadır malikanelere sahip oldukları gibi Suriye’de dahi Tralus Şam ve Antakya vesaire şehirler idaresi prenslik olarak onlara ihale olunmuştu. Şu kazandıkları nüfuzundan dolayı şövalyeler ile tepmliyeler beyninde bir mübayenet efkar hasıl oldu.

Saniyen templiyeler krallara itahatsızlıkta daha ileri varıp bu sınıf bir aralık Kıbrıs'ı İngiliz Kralı Rişar'dan (3000) duka altına satın aldılar.

Sonradan ahali ve Kral Hanri Guy de Lüziynan ile geçinemeyip hatta kralı Ermenistan'a kadar firara mecbur ettiler. Kralın biraderi Sidapernis Amury hükümdar ilan edilir. Fakat merhum bir zaman sonra o denli Acem hükümeti ihza muvaffak olunca templiyelerin şediden aleyhine kıyam eyledi. Zaten aga mağlubiyetinden sonra Amury Kıbrıs'ta tecmi' eden templiyeler papanın emri üzerine **SAYFA: 45**

Guy de Lüziynan Devri

587 – 589

Bu zat Fransa'da (Marş Puatu) kuytuklarını mutedi Midye'de idare etmiş olan Lüziynan hanedanında esmer Hunk mahdumi idi. Eyhil Salip muharebenin zuhurunda her asilzade gibi sefere iştirak edip meydan-ı harpte bir aralık göstermekle büyük şöhret kazanmış. Ve hemşiresini tezviç eden Kudüs Kralının vefatında kral ilan olunmuştu. Guy İngiltere Kralı Rişar tarafından Kıbrıs'a memur edildiğinde birbirine üç yüz Fransa şövalyesi ve iki yüz Yimak ile bir miktar asker olarak azimet etti. Ve hükümetini tahsis ederek Cezire'yi rabt ve zabıt aldı. Araziyi Cezireyi bir takım zahmetlere şövalyelere Nemlik ve bade Avrupa'dan gelenler de arzı i'ta etmekle nufusu cezire tartı ve tenkit etmiştir.

Buna templiyeler de layık idi. Zira Kudüs kralının keyifsizliğinden bile istifade taş kralı ile geçirmek için her ikitarafa muhasebeye girişti. Ve dahil bir muharebeden korkuldu. Bunların aralarını 626 senesinde Fransız krallarında 14. Lui bulmaya çalıştı. Ve her iki taraftan da asker alarak Mısır'ı istilaya gitmiş ise de uzdiyet yine izale edilemedi. Nihayet Fransız krallarından Güzel Philippe dahi bunlara bazı va'davet edince Avrupa'da bazı hükümdaran papa 5. Kalamani eğildikten sonra miladi 1314 ve hicri 712 senesinde templiye sınıfının kamilen lağvine ve efradının umumiyetle katli idamına muvafık olmuştur. **SAYFA: 46**

Birdenbire tezayede başladı. Guy bir derece mutaassiblerinden olduğu için her tarafta Latin kelimeleri inşa ettirip intişar-ı diynet ziyade ehimmiyet verdi. Ve Kıbrıs'ta baelumum Latin müsamet mezmumbidesini Rum'a kilimsi himayesi altına aldırıldı. Her şehirde zedegandan mürekkeb olmak üzere mahkemeler teşkil eyledi.

Latinlere ziyade ve tevaccuhunda münkesir kalan Rumların gönlünü de almaya çalıştı.

Templiye görüşünü tekrar Cezire'ye davetle ocaklarını ışıkladırdı. Bir taraftan istikametini tahkimine ve Limason şehrinin tezhinine itiman etti. Ve şehrin kemal tezhinine Mübenni tarafından yeni şehir manasına olarak "Na Apolis" denmeye başladı. Hasıl Kudüs'te ne yapılmış ise birer numunede burada görülebildi. Guy de Lüziynan böylece esas kurduktan sonra 65 yaşında olduğu halde Lefkoşa şehrinde vefat ederek (tempil) kilisesi hatırasında def olunmuştur.

AMURY

589 – 600

Guy de Lüziynan'nın evladı olmadığı için vefatında serir hükümete biraderi kuvvet etmiştir. Amury iktimca Kıbrıs serdarı Ekrem'i Pafus şehri kontu ünvanların haiz bulunmuştur. Cülüsüne matakib hukuk ehliile kralın mevzua haricine çıkmayacağına **SAYFA: 47**

Bu ashabı zahmetin ebka kalacağına dahil alel – evsel yemin ettikten sonra mabeti diniyenin muessesat-ı askeriye'nin tezyidine heves etti. Vartad-ı hükümetin nısfından ziyadesini bu uğurda sarf etmeye başladı. Cezire'nin bedel sabıkından İngilizlere verilmek lazım kılan 6000 altın markayı Amury bir türlü tedarikle veremeyip ve meskuru mubalağın tahsiline memur edilen Kral Rişar'ın yeni ve Şampanya kovanını Hanri'den taleb-i af dileyip tezyid vartad için ıslahat icramına kıyam etmiştir. Gerek Amury ve gerek biraderi muteveffa günü Kıbrıs Kralı ünvanını ifraz edememişlerdir. Amury bunamı bizzat ihraza cesaret edemiyordu. Bir aralık Peniranis İmparatoru 3. Alakız himayesine girilirse kendine kral namına verdireceğine vaad-ı retahada kalkışmış ise de Amury bu ünvanını, müfherini bir Rum hükümdardan alınmasını nefesine yediremedi.

Bir meclis-i umumi akd ederek aram-ı ahaliye müracaat ettiği ekseriyet Almanya, Fransa hüküm meclisi müsip görerek medinesine (.....) seyahatle Napolyon'a bulunan kral 6. Hanri nezdine gönderdi. Mevmaileyhun kral bu talebi bir nişane-i sadakat-ı add ile fevkalade memnun ve minnettar olup keyfiyetin esval ilanı zamanında baş vekili maen Kıbrıs'a i'zam etti. Lefkoşa katibter elinde olunan (yani baş kilisesinde) tetvic edildi. **SAYFA: 48**

Amury zevcesi (.....) tetvic ettirmek üzere iken Bumil El Baha keyifsizlenio vefat etmiştir. Kuds Kralı Hanri Düşenpan 593 senesinde Beytüllehimde vefat etmekle Amury hükümeti zevcesi izabel ile meclis-i kebir elinde kalıb sevkiyat-ı harbiye yolunda gitmiyordu. bu işlerin önüne almak üzere İzabel 5.defa olarak tahhile ve bu defa da Amury'e almaya karar verdi. Amury'e teşhis eylediği donanmaya rakiben Suriye'ye hareketle beytüllehimde tahhil ve Kudüs Krallığı ünvanını resmen ihrazdan sonra ehli islamın harben istiğdat ettiği muhakkak tekrar zapta çalıştı. İstikamete zemin ve asakiri tanzim için burada beş sene meşgul oldu. Amury bir sa'a vefir ile temşiyat ömüre hadım olduğu sürede hastalanıp 600 senesinde beytüllehimde vefat edip ertesi sene cesedi Kıbrıs'ın Lefkoşa şehrine nakil ederek Latinlere mahsus Ayasofya (Elyum Cem'i Şeriftir) kilisesinde defn olunmuştur. **SAYFA: 49**

I.HUN

600 – 614

Hun Amury'in büyük mahdumi ise de senin reşide vasıl olmamış olduğu için emri vasiyet akrabasından "....." tefviz olunmuştur. Hun 607 tarihinde bilistihkak kralı oldukta Kuvvetiye-yi Musevi sabıkasına mebni Cezire'den Beytüllehim'e sevk etmiştir. Genç kralın bir ikinci arzusu daha çocuk iken pederi Amury tarafından namzet edilmiş olduğu müteveffa Hanri Düşenpa'nın kerimesi genç (Alis)'i almak idi. Hun bundan vazgeçmeyerek te'hil ile kalavel Kıbrıs ve Kudüs krallıklarını tevhid etmiştir. Fakat yekdiğere ba'id düşen bu iki krallık Amury'in tahtı intizama alınması epeyce iktidara tevkif eyliyordu. 599'da başlayan 4.

Ehli Salip Nefari İstanbul'u Latinlere verdirmiş ise de Kudüs'ün ihtiyacatını telafiye hadım olmamıştır. 613'te icra edilen 5. ehli salibede Hun bil- mecburiye arz Filistin tarafına geçip Kıbrıs işlerini zevcesi Kraliçe Alis'e havale eyledi. Halbuki kraliçe tecrübesizlikle beraber Rum ve Latinler beyninde uzatılan munessaat müzahibiyesi zaten kolayca hal edilemeyecekti. Kraliçe Alis Papa müracatla Magosa'daki Latin piskopozluk makamının pay-ı taht olan Lefkoşa şehrine naklini ve bunlardan on dördüne balığ olan miktarının dörtte tenzilini istirham etmişti. Papa, Alis'in müstevlini is'af eyleyip Lefkoşa'dan **SAYFA: 50**

Girne'de, Paf'da, Limason'da Magosa'da yalnız birer pisikoposluk bıraktı. Alis bu mesail ile meşgul olduğu vakit zevcesi Hun Mısır'da ihraz-ı galabatla Kahire'ye harbe girmek üzere bulunmuştu ki sonradan Nil'de tuğyan mayama mebni şövalyeler dimyat muhasarasında bil-netice ricaate mecbur olmuşlardır. Hun Mısır'dan Trablus Şam'a geçip orada hemşiresi (Melis) ile Antakya Prensi (Bu Namud) zafef cemiyetinde hazır bulundu. Bu sur şadi esnasında idi. Nehvin keyifsizlenerek otuz yaşında iken vefat etmiştir. Zevcesi Alis mütevaffanın cesedini Kıbrıs'a nakil ile ospatalya kilisesinde defn ettirmişti. **SAYFA: 51**

I.HANRİ

614 – 651

Hanri Penri'nin vefatının henüz dokuz yaşında idi. Meclis-i kebir hükümeti tamahit masalih-i devlete müteveffı kralı biraderlerinden (Philippe) ile (Jendipyelin) memur eyledi. Kraliçe Alis bunların öpüşmeyip vesayete nedim hası (Kamuran- Dabarbarı) büyük tedirsizlik ederek ahliyi kraliçe aleyhine kaldırdı. Ve arayı ahali ile Philippe ve Jan makam vasayete tekrar tayin edildi. Philippe biraz sonra vefat ettiğinde Almanya İmparatoru Frederik 624 senesinde altıncı ehli salib seferini ihtiyar etti. (Birindeyiz) den hareketinde Kıbrıs yolunu tuttu. Bu gelişim Cezire idaresini ele geçirmek idi. Ve bu duasında Amury devrinde Kıbrıs Krallığı ünvanını iade eden Petri 6. Hanri olduğunu ve Kral Lahak Hanri'nin hudesetesini olmak hasıla vaseyet Papa 3. (Onuryus) tarafından davet edildiğine ve saniye hanedan kralından Prens "Bülent"i tezvici etmiş olduğu bana etti.

Firederik bu beyade muvafık olmasını Kamuran ile ravse-i hükümet arzu etmekteydiler. Limason'dan verilen bir ziyafet esnasında imparator Vasi (Jan Depyan)'yi huzuruna celp ile Beyrut istikametine teslimi ile on seneden beri Kıbrıs'taki vasiyetine dair hesap ve ma'lubat vermesini **SAYFA: 52**

emretti. Jan bütün iddiasını kendine muamele-i musamede bulunduklarını görerek imparatora cevap redd verdi. Ve derhal Lefkoşa civarında vaka (Dijavdamur) şaivesine kapanıp mudafaya hazırlandı. Firederik serejde zuhur olan bazı vukuat üzerine geriye çağrılmış olduğundan istibcalen emri vasayit Kamuran ile beraber beş Venedik bilyüzüne havale edip Kıbrıs'tan hareket etti.

Jan Kıbrıs'ta müddet-i medide kalamayacağını anlayarak za'mı bulduğu Beyrut'a kapağı atıp bir aralık ikmal tedarikten sonra Kıbrıs'a avdet eyledi. Hasmı olan beş bilyüze Lefkoşa civarında ilan-ı harb ile cümlesi mağlup ve hanedan kralı Efrad'ını "kantara" istihkamı içine ilticaya mecbur etti. Mahsuline neden sonra Jan'a vesayet memuriyetini bilirza terk ile tahlis girabına muvafık olmuşlardı. On beş yaşını henüz dolduran genç kral Hanri, Jan'ın bu hareketinden memnun kalıp çünkü şevket-i hükümeti evvelkinden birkaç misli daha tesaif etmiş idi. Saniyen İmparator Firederk'in 600 şövalye, 1800 kadar topçu ifrazını, 40-50 parça mürekkep bir tutma ile sevk etmek üzere olduğu haber alındığı cehle-i biravile düşmana Jan'dan gayrı müdafaaya kimse mü'tedir olamayacağı anlaşılmış idi. Bunlardan Kıbrıs'a

yanıştırılmayan Beyrut'a verip şehrini yakmışlar. Ve oradan Sevr şehrine geçmişler. Jan Beyrut muhasiresine yetişmek üzere kral ile beraber hareket etmiş ise de hareketlerini mutakıb Cezire üzerindeki muhafaza kalan Almanlar aldıkları kuve-i muavene ile Kıbrıs istikametini menbud ve kralın hemşiresiyle hanedan kraliyeyi bir borç dahilinde muhasıra etmişlerdi. Jan kralı Beytül Lehim'de bırakıp tedarikate başlamak istedi. Lakin kuve-i **SAYFA: 53**

mülkiyeye malik olunmaması üzerine tasvir kuvvetten ka'le çıkmamış ve kralın imzalamasını Hanri tanımaya eshamın hiçbir kimse rabet edip olmamıştır. Jan ile kral bir aralık Venedik ve Ceneviz kimilerini eşcar ile Kıbrıs'a avdete habut oldular. Osmanlının teveccühü haklarında henüz zail olmadı için binaenaleyh bir ihtiyarın azmi vukua getirildi. Magosa'da, Lefkoşa'da bulunan Alman muhafızları kamalen kılıçtan geçirilerek yaşasın Kral Hanri sadası sabuka çıkarıldı. Beş kumandan Almanyalı Laykar cem edebildiği bir kuvvete aradı. Yablasanlı Jan ile muharebe ile tutuşmaz ise de mağlup olarak Girne civarlarına çekilmiş ve orasını iki sene kadar müdafaadan sonra Jan tarafından verilen köylere rekabetten Almanya'ya atmıştır. Şimdiye kadar vukuatı bulmakta olmuş olan asar-ı ihtilaliyeden Cezire harab olmuştur. Hanri her tarafı ıslah ve imar ile ticaret ve ziraat ve Müslüman ahalisine çalıştı. Bir aralık Suriye'de bulunup ordan avdet etmek üzere iken Jan attan düşüp vefat etmiş ve cesedi Beytüllehimde defn olmuştur 622. Beyrut zaameti b'ade muhadumu bilyane ve nezarete gitti. Biraderlerine verildi. Lüzinan hanedan hakta tarih yazan (Levredanu) direğe (Jan Dipalen) halkına azade haseil-i askereye ve mulkiyeyi malik bir zat-ı setuvede sefalet idi. Fen harbi Templiye şövalyeleri ile muharebede hasıl edip Arapın pek çok mülkiyeye kısmına tecazüze vukua buldukça raft-ı sulh ve ıslahat içinde mu'tat edemedi. Bu vech ile zamanın Beyrut'a **SAYFA: 54**

ve emniyetini kazanmış ve kral Hanri'ye sadakatle hizmet etmiştir. Hanri'nin validesi Alis Kıbrıs Krallığı'nı münhül ölmesine mübeni icra teşviki 635 tarihinde Sevr şehrinde Kudüs kraliçesi ilan olunmuştur. Alis kadınlığıyla beraber muharebeden çekilmeyerek arz-ı felatayn ile Mısır ve hevalisini istilaya muvaffak olmuştur. Lakin Kudüs şehri tekrar Araplar tarafından taht-ı muhasireye alınmış olduğundan Kraliçe Alis Avrupa'dan imdat talep etmekle 646 tarihinde Fransa Kralı 9. Lui, 7. Ehli Salip zaferini aşmış ve tarihi meskurede hemen Kıbrıs'a gelip yanaşmıştır.

Hanri Lui'yi Limason şehrinde istiklal ve metanetten bir alay ile pay-ı taht olan Lefkoşa'ya götürmüş ve huzurunda ekseri Kıbrıs zedegan ve mu'terebetini labaz salibiyle avbas olmuştur. olmuştur. Kış sebebiyle Saybu'nun buradan bahara doğru hareketi lazım geldi. Kıbrıs'ta işte bir netice kalan mütehcen kalan Fransa şövalyeleri girdab-ı zevk sefahate dalarak bütün kuvvet ve şecaatlarını kaybedip mişvehata her bir nefer seyyar bir meydana ve bütün ordu sarhoşluktan bir fırtına bulutu gibi sallanmakta bulunmuştu. Ertesi sene Limason'dan hareketle Mısır'a azimet olundu. Kıbrıs Kralı Hanri Kral Lui ile beraber hareket etmişti. Bunlar Mısır'da daha bir muharebe etmeden esir düşüp bir mahude ile kurtulduktan sonra Beytül Lehim'de hazimet ettiler. **SAYFA: 55**

Hanri bu aralık Antakya, Trablus Şam prensinin kerimesine tezvic etti. Bu tahili mutakıb Hanri dahi Petri gibi hastalanarak otuz üç yaşında olduğu halde 1253 senesinde kanuni sanı sekizinde ve 650 tarihinin hicrisi uğrunda vefat etmiştir. **SAYFA: 56**

Adı Geçen Yerler

Kudüs, Kıbrıs, Mısır, Suriye, Roma, Arnavutluk, Venedik, Lefkoşa, Trablus, Şam, A. İngiltere, Ermenistan, Acem, Fransa, Latinler, Rumlar, Templi Kilisesi, Bafus, Beytül Lehim, Ay (kilisesi), İstanbul, Filistin, Girne, Baf, Magosa, Limason, Almanya, Beyrut, Ceneviz.

Adı Geçen Krallar

Prens Rayman, İpsak, Kral Rişar, II. Baduven, II. Onuru, Side Pernis, Guy de, Fransız Krallı 14. L. Amury, Hanri, III. Alakis, I. Hun, I. Hanri, Almanya İmparatoru II. Firederik, III. Onur Yüz, Prens B.

Adı Geçen Diğer İsimler

Papa, Hun, İzabel, Kraliçe Alis, Melis, Kamuran Dabarbarı, Jenin, Jan, Philippe.

Adı Geçen Ülkeler ve Krallıklar

Templer, Lüzinyanlar, Kudüs Krallığı, Venedik Krallığı, Ceneviz Krallığı,

Adı Geçen Yerlerin Tanıtımı

Kudüs: Üç dinin kutsal gördüğü yer

Limasol: 2 Temmuz 1570 yılında Osmanlı tarafında fethedildi.

Girne: 9 Temmuz 1570'te Girne kendi isteğiyle Osmanlı Devleti'ne teslim olmuştur.

Lefkoşa: 22 Temmuz 1570 yılında kuşatılmıştır. 9 Eylül 1570 yılında Osmanlı fethedilmiştir.

Baf: Lefkoşa'nın fethi üzerine aynı sonuçtan korkan Baf'ta 12 Eylül 1570 Salı günü teslim oldu.

Mağosa: 18 Eylül 1570'te düşman kuvvetlerle bir antlaşma yapıldı. 1 Ağustos 1571'de M. burclarında teslim bayrağının dalgalandığı görüldü.

Beyrut: Lübnan'ın başkentidir.

Templi Kilisesi: Templilere ait kilisedir.

Ayasofya Kilisesi: Eski bir Latin kilisesidir. Camii ilk önce Rumlar tarafından bombalanmış so yıkılmış ve otopark yapılmıştır.

İstanbul: Osmanlı devletinin başkentidir.

Roma: İtalya'nın başkentidir.

Şam: Suriye'nin başkentidir.

Beytül Lehim: Filistin'de bir yerdir.

Adı Geçen Krallar

Rişar: Aslan yürekli (lakabı) İngiltere Krallıdır. III. Haçlı Seferine katılmıştır. 6 Mayıs 1191 I. almıştır. Richard Ada'daki hakimiyeti kurduktan sonra ve Ada'nın idaresini Richard Jam Ville ve of Tornham verdikten sonra 5 Haziran 1191'de Ada'dan ayrılır. Bir ara Ada'yı Templer idaresine Templer idare edemeyince Richard'da 1192'de Guy de Lüziyna'na verir. Haçlı Seferinde Se Eyyubi ile savaşmış ve mağlup olmuştur.

Firederik Barbaros: Almanya İmparatorudur. Haçlı Seferine katılmıştır.

Philippe: Fransa Kralıdır. III. Haçlı Seferine katılmıştır.

Amury: Guy de Lüziyna'nın kardeşidir. 1194 senesinde ölen abisinin yerine tahta geçmiştir.

Hanri: Mukaddes Roma, Germen İmparatorudur.

I.Hanri: Roma Germen İmparatorundandır.

Prens Rayman: Antakya Prensidir.

II.Baduven: Kudüs Kralıdır.

Guy de Lüziyan: 587-589 tarihlerinde tahta kalmıştır. Aslan yürekli Richard Kıbrıs'ı Guy de Lüziyan'a bırakmıştır. Kıbrıs'ta feodal sistemi kurmuş ve Kıbrıs'ı kalkındırmaya çalışmış. 1194'de ölmüştür.

I.Hun: 600-614 tarihlerinde tahta kalmıştır.

Adı Geçen Diğer İsimler

Kraliçe Alis: 635 tarihinde Kudüs kraliçesi olmuştur. Bir ara Kıbrıs işlerini yürütmüştür.

Kral Jan: Suriye'den avdet etmek üzereyken attan düşüp vefat etmiştir. Beytül Lehim'de defnedilmiştir.(622)

İzabel: Amury zevcesidir.

Adı Geçen Ülkeler ve Krallıkların Tanıtımı

Templer : İngiltere Krallığı Richard Kıbrıs'ı kuşatmak istemiş fakat haçlı seferi dolayısıyla müvaffak olamadığını anlamış. Haçlı Seferi devam ettirmek için paraya ihtiyacı olduğundan dolayı Kıbrıs'ı 1099'da bazente Templer Şövalyelerine satmış. Templer Kıbrıs'ta çok asker bulunduramadılar. Bundan güçlenmiş Kıbrıslılar 1192 senesinde paskalya günü Kıbrıslılar karşı kendilerini savunamadılar. Kıbrıs'ı terk ettiler ve kabul ettiler. Bu tekliflerini reddedilmesi üzerine açlıktan ölmektense savaşmaya karar verdiler. Haçlılar geçerek Kıbrıslıları kılıçtan geçirdiler fakat ellerinden tutamayacaklarını anlayınca Richard'da müvaffak ederek Ada'yı geri almasını teklif ettiler. Richard kabul etti. Templer tekrar Suriye'ye döndü.

Lüzinyanlar Dönemi

Richard 1192 yılında Kıbrıs'ı Guy de Lüzinyan'a vermiştir. Lüzinyan önce Kıbrıs'ta feodal bir Sistem kurdu. İki senelik saltanatından Kıbrıs'ı kalkındırmaya çalıştı. 1194'te öldü. Yerine kardeşi Amaury geçti. Lüzinyan'dan sonra bu sülaleden gelen 12 kral 1489 senesine kadar Kıbrıs'ı idare ettiler. Bundan itibaren Ada Ceneviz sömürgesi haline geldi.

Venedik Dönemi

Kıbrıs'ta Venediklerin nüfus kazanmaları Lüzinyan Kralı II.James zamanında 1464-1473 yıllarına rastlar. Venedikler 1517'de Yavuz Sultan Selim tarafından fethedilmesinden sonra Mısır'a verdikleri vassal Osmanlıya vermeye başladılar. Bu olayla Kıbrıs 1517'den itibaren Türklere hukuken bağlanmış oldu.

bağlantı ise 1571'de gerçekleşir. Venedik Cumhuriyetiyle Osmanlı Devleti arasında 18 Nisan 1571'de barış antlaşması imzalandı. Venedik Kıbrıs'ın Osmanlılara ait olduğunu resmen tanıdı.

Cenevizler Dönemi

21 Ekim 1374'te Cenevizler Kıbrıs Krallığı arasında bir antlaşma imzalanmıştır. Kral Jac Mağosa Cenevizlere terk etmiştir. Mağosa Ceneviz'in sömürgesi olmuştur.

Kudüs Krallığı

Kudüs Krallığı ayrıca Lüzinyan Krallığına sahip olan Guy de Lüzinyan'dır. Guy de Lüzinyan 1194 yılında ölmüştür. Yerine sülalesinden gelen 12 kral bu krallığı devam ettirmiştir.

ایکسچی هوک

۶۵۱ — ۶۶۴

هاترینک موسسز ترک حیات ایتیمی قبریس مسائلی شویته دوشورسشور.
زیرا ایکسچی هوک پک کیچ اولورق جلوس انش اولدیلندین اسر وصایک
والدهمی پر نسس ه پالاناس، طرفدن درعهده اولنمی تدر ایکسچی
بو خسالاده وندیک و جنویز جهوریتلری آرهسنده، اعلایان بر رقابت
شدیده آق دکن حوالیسی صرح و صرح ایچنده نقش ایلی بولرک
ادعا اینکطری شی : عکاده سن صایا کلیماسند تصرف ایلی قبریس نایبسی
پرنسین بله زانین وندیک طرفی التام ایله ۶۵۵ ده متفقاً اعلان حرب
مجبور اولدی جهوریزل بر ایکی قوبه مضاموت ایلمه موب مغلوب اولدیلر
خایث پاپا دردیخی آکساندر ثانیله پنه چالشدی . بر وقوانی متعاقب
طوائف اتراکدن منولر و ملوک مصر و سوریه کی فولکلر اوزیرنه
مهاجریه باشلا ساریدی . اکثر بلاد ایلامیا کلردن آلدیخی کی
(۶۶۰) ده د حقد و وفنده نایبله کرومی دخی تضیفه دوچار
ایلمشدر .

بر تمارکات و غوائل آرمسده قیداس نایبسی پلناتک وفاتی وقوع بولوب
اولره سکرته نظارت و طیفهسی بروت سیردی هوک تودع اولمشدر .
بودات بحیرت ایلمکی دوغایه بر مقدار عسکر ارکاب ایله سوریه کی
موتکلر امدادینه تشمک الیمدی و ر قاج خاریده نظر دخی بولدی
ایلمده کیچ قرال ایکسچی هوک کیخسراکی اوزیرنه قوبیه دعوت ایلمدی
هوک ده کلدن قرال درت یاشنده اکن وفات ایتمشدر و لوزینا
قولی بونکله ختام بولمشدر .

۵۶

هانری بو ارالق انطاکیه ، طرابلس شام ، پرنسپ کریمه سی زویج
ایندی بو ناهلی متعاقب هانری دخی پدری کی خسته اندرق اوتوز اوج
یاشنده اولدینی حالده ۱۲۵۳ سندسک کاتون ثانی سکرزنده و ۶۵۰ تاریخ
مهریسی اواخر ننه وفات ایتمشدر .

— برنجى ھازى —

۶۱۴ = ۶۵۱

ھازى بىرىك وئانئە ھنوز طقوز ياشئە ايى مجلس كىر ھكومت ،
ئېيىد مصالح دوتە توفى قراك برادرلردىن (فليپ) ايله (زان دىيەل) ى
مامور ايلدى .

قرايچە اكس بوللە اووشە موب و صائتە ندىم خاصى (قامورەن .
دوباربار) ى كچىرك استى و نئاسئىن فليپ ايله زانك طرد اولمىرى
ملىپ ايلدى .

(قامورەن) بىوك بر ئىدىر سىزلك ايدىر اھالى قرايچە عليئە قالدردى .
و آراي اھالى ايله فليپ و زان مقام و صائتە تكرار تقيىن ايلدى .
فليپ براز سكرە وئانك ايئىكئە ئالما ايىرماطورى ايئىچى فوردردى
۶۲۴ سئەئەئىچى اھل ملىپ سقرى اختيار ايلدى . (برىدىزى) دن
ھركئە قبرىس بولتى طولدى بولكىچى چىزىرە ادارەسى اھل ھكومت
ايدى و بولادىسى ھە آمورى دورئە قبرىس قراللى عىوائى اعطا ايدى
بدرى التىچى ھازى اولدئىشە و قرال لاقى ھازىك خدائى سنى اولقى
ھىيىلە و صائتە يالا اوچىچى (اونورىئوس) طولدىن دعوت ايلدىكئە
و ئانما خالغان قرايىن بىرىس بولادىسى تروچ ائىش اولدئىشە بىلا
ايلدى .

فوردرىك بولانئە موفىق اولسى قامورەن ايله رؤساي ھكومت آردو
ايئىكە ايدىر لىم سونئە وىرلىن بر مئىافت ائاشئە ايىرماطور وسى
(زان دىيەل) ى ھىزورىئە جلب ايله بىدوت ايئىكئەئىك تىلىيە
اول سئەئىرى قبرىسكى و صائتە دائر ھساب و مئولمات وىرىسى

امىر ايلدى .

زان بونى اعداىنىك كندىيە مائىلە خىصائەئە بولندىلدى كورەك
ايىرماطورە جوباردوردى و درحال لفقوشە جوارئە واقع (دىيودامور)
مائوقىيە قىانوب مئادىمەيە ھاضىرلدى . فوردرىق اورويادە سىزودە
ظھور اولان بىش و قوعات اوزرىئە كىويە چاغىلىش اولدئىندىن استىمالا
امىر و صائى قامورەن ايله برار بىش وئىك باليوزىئە سولدايىدوب قبرىسنى
ھركت ايلدى .

زان قبرىسە مئىت مئىدە قالدىمەچى اكلالەرىق زىھى بولندىق بىدوتە
قياچى آتوب بر آتالى اكلال تئاركانئە سكرە قبرىسە عودت ايلدى .
خاصى اولان بىش باليوزە لفقوشە جوبانئە اعلاى ھرب ايله چالەسنى
مئلوب و خائىل قزالى افرايىنى « قانطرا » استىكائى ايچىنە تىجايە مجبور
ايلدى مھىزورىن ، ندىن سكرە وئانە و صائتە مامورىئى بالرىنا ترك ايله
تخلص كرىيانئە موفىق اولشئەرد . اون بىش ياشى ھنوز طولدىر ان كىچ
قزال ھازى ، زانك بو ھركائىدن مئىون قالوب چوئەك شوكت ھكومتى
اولكئىدن بولقاج مئلى دھا تضاعف ائىش ايدى ئانما ايىرماطور فوردردىك
الئوز شوالىد بىك شكر بوز قدر طولچى افرايىنى قورق الى پارچەئى
مركب بر دوئما ايله سوق ائىك اوزرە اولدئىنى خىر آلدئىنى جەلە براويە
وئىئە زانئىن غىرى مئادىمەيە كىيىسە مئقدىر اولمەيىچى اكلاللىش ايدى .

بولندىن قبرىسە يئاشىدىر لىيالل بىدوتە واروب شىرى ياقشلا و اورادىن
سور شىرىئە كچىمئار دىر زان بىدوت ھاضىرەئە تىشمىك اوزرە قزال ايله
برار ھركت ائىش ايسەئە ھركتلىرى مئاقب چىزىرە اوزرىئەكى عىافىك
قالان ئالائىر آلدقلىرى قوۋە مائوقىيە ايله قبرىس ايئىكئەئىكائى ھىط و قراك
ھىزىرەئىيە خالغان قزاللى بر بىرج داخلىئە ھاضىرە ائىشئەرد .
زان قزالى بات اللەمئەد بر اقوب تئاركانئە مائىلامىق ايستى لىك قوۋە

آيدى . يافى ، لىسوندە ، ماغوسىدە ، الكاز بون پىقوسلىق براقىدى .
 آلىس ، بو مسائل الله مشحول اولدىنى وقت ، زورجى هوڭ ، مصرىدە
 اران غلامىدە قايمىدە حر آ كىرەك اوزىر بولغىدى كە — مكرەدىن نىلە
 لىقان بىلەدە مەنى — شوالىلار دىياد خاممىرىندىن بلا تىيىدە رىجىتە بىجور

اولىلاردى
 هوڭ ، مىرەدىن طراپلىق شامە كىچوب اورادە مەشپەرسى (مەلىس) الله
 انكاكە برىسى (بوندەموند) ك زفاف جەيتىدە حاضر بولدى . بو سور
 شادى تاشىدە لىدى كە هوڭ ، كىمىز لىدىكە اوتوز باشىدە ، اىكەن وفات ايتىدۇر .
 زورجى آلىس ، مىرەفانك جەيتىنى قەيسە قىل الله اوسىتالىە كلىسا ئىندىم
 دىنى ايتىرىمىش

— تۇنجى هوڭ —

۶۱۶ — ۶۰۰

هوڭ ، آمورىنىڭ بىۋەك غەدىمى يىدەدە سىر رىشەدە ، واصل اولامىش اولدىنى
 اىچۇن اسىر وصايت اقراپىدىن « غۇبە دومون بىلار » . قىزىق اولمىشدىر .
 هوڭ ۶۰۷ تارىخىدە مالا ئىتتىقاقى قىرال اولدۇدە غۇبەدى . مساوى ساقىدەسە
 مېنى خىزىرىدىن يىت اللەمە سوتى ايتىدۇر . كىچىق قىرال كىر اىكەنجى
 آرزۇسى ، دىھا چوچىق اىكەن پىدى آمورى طرىقىدىن نامىزد ايتىش اولدىنى
 سوتى ھازىر دو شامىلىك كىرەمسى كىچى (آلىس) ى آلتىق ايدى .
 هوڭ بوندىن وار كىچىدىكە ئاھل الله كالاۋول قەبرىس و قدس قىراللىق
 تۇجىد ايتىدۇر . فقط كىچىككە بىدە دوشىن بو اىكەن قىراللىق امورىنىڭ
 ئىخت انتظامە آلتىسى اىچىدە اقتدارە توقىت ايتىۋىردى .

بىشور لىقسان طقوزدە ، باغلايان دىرەنجى اھل سىلىپ سقرى استانبولى لايتىلارە
 وىرەرمىش ايسەدە قدسك احتىياجى تىلاقى بەخام اولمىشەدى . التى
 يوزاۋان اوچىدە اجرا ايتىلىش بىشنى اھل سىلىدە هوڭ بائىجورىدە ارض فلىسطين
 طرفە كىچوب قەبرىس ايتىلىرىنى زورجىسى قىراچىدە آلىسە حوالە ايتىدى .
 خالىۋكە قىراچىدە تىجىرەمىزلىككە برابر روم ولايتلىرى پىشەدە اوزادىلان مازىرات
 مەدھىيە ذاتا تولىمىدە حل ايتىلەمىدە جەكەدى . قىراچىدە آلىس ، پاپا ،
 ايتىلەمە مىراجىتلىدە ماغوسىدە كى لاتىن پىقوسلىق قىقامىك بائىخت اولان
 لىقوشە شەرىپىنى ئىقلى و بونلار مىل اون دىرەدە باغ اولان مىقدارىنىڭ دىرەدە تىرەلىنى
 ايتىر خام ايتىدى . پاپا ، آلىس مىسلىنى اھالى ايتىلۇپ لىقوشەدىن مەمەد

آموری ، زوجه‌سی (کیودوبولن) ی ده تنوچ ایندیرمک اوزره ایکن
لوی الهای کیمیزنلوب وفات اینشد .
قدس قرالی هاری دو شامیان ۵۹۳ سنه‌سنده بیت‌الاحمد وفات اینجمله
امور حکومت زوجه‌سی ایزابل اله مجلس کبیر الله قالوب سوقات حربیه
ولله کیچوردی .
بایشارلا اوکی اتق لوزره ایزابل ییغنی دغه اوله‌رق ناله و بودعهده
آموری بی الله قرار ویردی . آموری تمهیز اینله‌کی دو تمهیه راککیا
سوریه حرکتله بیت‌الاحمد تاهل و قدس قرالقی عنوانی رسماً احرازدن
سکره اهل اسلامک حرباً استرداد ایندیکی موافقی تکرار مبیطه جالشدی
استحکاماتی بریم و عساکری تنظیم ایچون وراده بی سنه مشغول اولدی .
آموری رسمی و فیر اینله تمشیت اموره خادم اولدینی صرهده خسته‌لوب
۶۰۰ سنه‌سنده بیت‌الاحمد وفات ایدوب ایزتی سنه جدی قهریسک
لتوشمنه‌ریقتل ایدیلرکلا تیلره مخصوص ایاصوفیه [الیوم جامشیر یقندر]
کلیسایندم دفن اولنشدنر .

و اصحاب زعامتک ایضا قلعه‌جمنه داتر علی‌الاصول عین ایتمکدن سکره
منابه دیندنک ، مؤسسات عسکرینک تربیده هوس ایندی . واردات
حکومتک یسندن زیاده‌سی بو اغورده صرف اینجک باشلادی . جزیرمک
بدل ساقندن انکلور ویرمک لازم کلان انش بیک التون مارقنی آموری
بر درلو مدارکله ویرمه‌یوب و مدکور مبلغک تحصیله مأمور ایدیان قرال
ریشارلا یکنی و شامیانا قوتی هازیردن طلب عفو دیله‌یوب تربیده واردات
ایچون اصلاحات اجراسند قیام اینشدنر .
کرک آموری و کرک برادری متوفی کونی قهریس قرالا ، عنوانی احراز
ایده‌ماشلردی .
آموری بونالی بالذات احرازه جیسارک ایده‌یوردی . بر اراتلی
پینانس ایدراطوری اوچنقی عکس ، جابده کویولورسه کندینه قرال نامی
وردره جکنی وعد تمهیه فالشده‌ش ایده آموری بو عنوان مغررک
برروم حکمدارندن المنی نفسه بیدرمیدی .
بر مجلس عمومی عقد ایدرک آرای اهاکی به مراجعت ایندی اکثريت ألمانيا
فرانسه مراجعته قرار ویردی .
آموری حکم مجلسی مصیب کورمک نده‌ماشدن (زوجه‌کیله) ی ۵۹۰ ده
سیاحتله‌یولیده بولان قرال التنجی هاری تربیده کوندردی . موی‌ایله قرال
بوطلی بر نشانه صداقت عدد الله موقی‌الحد محمود و متدار اولوب کیشیک
اصولاً اعلاقی ضمیمه باش و کیکلی مفا قهریسه اعزام ایندی . و تربیه
اوانان بر مملکتی الامی ایله آموری به قرالاق تاجر ایتموشه قاتر الله (بئی
باش کلیسایندم) تنوچ ایندیلدی .

دودیش تریایه باشلادی . سکونی بر درجه متعصبان دین اولدینی انجوت
 هر طرفده لایین کلبه‌لری انشا ایلدروب انتشار دینه زاده اجمیت ویردی
 و قورینده یالوموم لایین مؤسسات مذهبی سی روماکلیسمی حیاتی اتنه
 آلدوردی . هر شهرده زادکادن مرکب اولوق اوزده حکمهلر تشکیل
 ایلدی لایینه زیاده توجهندن منکسر قلان رومولر کولکلی ده الله
 چالندی .
 تاملیه کروهی تکرار جزیره ده دعوته اوجاتلری ایقتلدردی .
 بر طرفدن استخکاماتلر تحکیمه و لایسون شهرینک تریننه تمام ایلدی و شهرلر کال
 ترینه منی روملر طرفدن یکی شهر مقناسه اولموق ده تداویس ده دیمکه
 باشلادی . حاصلی قدسه نه یایش اید برر غوبنده بوراده
 کوریه بیلوردی .
 کونی دو لوزریان بویه جه اساس قورقدنصرکه - التیش بش یاشنده
 اولدینی حاله - لغتوده شهر دمه وفات ایدرک (تامیل) کلباسی خطیره سنده
 دغنی اولمشدر .

— اموری —
 ۵۸۹ — ۹۰۰

سکونی دو لوزریانک اولادی اولدینی ایچون واینده سیرر حکومته
 برادری آموری قومد انجش در آموری اقدمه ، قورس سردار اکری ،
 یافوس شهری قوتی عنوالتیری حائر یولمشدر .
 جلدی سی متیاق - قوق الهالی الله قوانین موضوعه خارجه چیمه ییچنه

سکونی دو لوزریان - دوری

۵۸۷ — ۵۸۹

بوزات قوراشنده (مارش ، یواطو) قوتقلوخی مدت مدیده اداره
 انجش اولانی لوزریان خاندانندن اهر هوکله مخدومی ایلدی . اهل صلیب
 عماریاتک ظهورنده هر اصالزاده کئی سفره اشتراک ایلوب میدان حربیه
 یوراتق کویسترمکله یولک برشهرت قزاقش و جمشیوه سی ترویج ایلین قدس
 قوالک و فائنده قوالاعلان اولمشیدی . کونی الککله قوالی ریشار طرفندن
 قوریه مامور ایلدیکلنده برابرینه ایچون قزانیز شولیدی و الکیوز
 علقی الله برصدار عسکر آلدری عزیزت ایلدی و حکومتی تأسیس ایدرک
 جزیره یی ربط وضبطه آلدی اراضی جزیره یی بر طاقم زعامتله بالتقسیم
 شوالدره غلیک و بده اورده یادان کلنلرده اراضی اعطایلمکله شوس جزیره
 طرد و تنکیل انجشیدی .

یونکا تامیللرده لایق ایلدی . زیرا قدس قوالک کیشتر اکندن بالاسه فزاده
 تاج قوالی الله کچیرک ایچون هر ایکی طرف خاصیده کیرشیدی و داخلی
 بر عماریه دن قورقلدی بونلرک آره لری ۶۲۶ سنه سنده قزانیز قوراللرندن
 اورده دنجی لونی بولعه چالشدی . وهر ایکی طرفدن عسکر المرق مصری السیلایه
 کیشش ایلده اوصدیت یته ازاله ایلدیه مدی نهایت فرانسز قوراللرندن
 کوزل تلیب ده یی بولر بعضی وعداوت ایلنجه آور یاده بعض حکم داران پاشخی
 قلمه مالی افاقه دعوت ایلدکلس صکر میلادی ۳۲۴ و هجری ۷۱۲ سنه سنده تامیلیه
 صفتک کاملاً لوزیه و اقزادینک عومیتله قتل واعادانه موقع اولمشدر .

بنام علی‌الحق دخی بیگ سر قها آیشامنده ایسه ده کربنده مار دینی کی استوان کالین
حکمره ز غامطزده آیشان « یاریکی » لاله (پرده نین) لر بر در جوده و بر کو
و ربوب هر آن وزمان القوب صابیر لری حور اولان صنف اکوب
بهر لاکر نصف محسولی اصحاب زعامته ویریدی دردیجی صنف
عاطفه مأمور اولدیق آملو و داندن جلب ایدیان افراد ایدی . و بدی کلجوده
بر آراتق جو غالوب افقوشده بولان بابوز لرینه تلمیته لیشا لری اصلا اکان
هر برده اولدینی کچه بوراده مسائل رسیمه الله اشتغال ایدوب هر بر تکلیفدن
بی ایدیلر .

تلمیلده صنفی شو ایدندن ده پاراتق ناسنس ایدوب بر جوق غاملره
منظر اولمشدر . بونکر اور و پادم متقدمه مالکانه لره صاحب اولدیلری کچی
سوریده دخی طر المسی شام و اطاکیه و ده سائر شهرل اذاره می بر ناسک
اولدیق اولنله احاله اولمشیدی شو غزاندیلری نفوذدن دلا لای شوالیه لی
الله تلمیلده ییشده بر مبانف افکار حاصل اولدی کلباً تلمیلده قرالار
اطاعه ترکمه ده ایلری واروب بو صنف بر آراتق قبریسی ، انگلتره قرالی
ریشاردن (۳۰۰۰۰۰) دوقه آتونه صاتور الدیلر .
حکمره دن اهالی و قرال هاری دولوزنان الله کچیه میوب حتی قرالی
ارمنستان قدر فزاده مجبور ایدیلر قرالک بر اداری صیدا برنس آموری لی
حکمدار اعادن ایدیلر . فقط سر قوم بر زمان صکره عودتکه سلیم حکومتی
اخمه موافق اولجه تلمیلده لره حدیداً علیه قیام ایلدی . ذاتاً نکا
منظره نصد صکره آموری قهر سنده تجمع ایسن تلمیلده لری پاپایک اسیری اوزونیده

ایندی . و بر و ارشد جریجی بولره بوز بیک دوقه آتونه صاندی .
فقط تلمیلده اهالی الله کچیه میوب موقولردن شکایتده بولمالری اوزونیده
قرال ریشاردنس قرالی کونی اوزونلده سورمه ده کی حقوقی ترک الله تبریدی
السی و تلمیلده بوز بیک دوقه آتونی ویریمی تکلیف ایدی .
براکر صکره کوریلجی و جهله اوزنان خاندانندن کان قوللر دوریده
حزیره بر خیلی ترقی ایشیدی . تجارت ، صنایع ، ثروت ، معرفت
درجه قسویه وارمشدی .

خدمتوری او صوره قنس قرالی بولان لاریجی « بدو و نه » طرفدن تقدیر
ایدیلر لک کیدیلرینه بیت المقدس جورانده بر محل تخصیص قلنس و تلمییه
نامی الله یاد ایشلدر . آورو ایدن و بالخصوص پاپا الکنجی « اوزوره » دن
امداد طلب ایساک اوزره هولک مأمور ایشلیدی هولک قدس قرالک
معروضاتی کوز لجه تفهیمدن صکره بر ابرندن ار قداشلری پاپیه تقدیم الله
کیدیلر لک اینکلی خدمتده دوا لری تلمییه چالیشدرق تلمییه نایله بر صنف
تشکیلی پالان استرحام ایشیدی . پاپا شوالیه مسئولندن دایم استقاده
ایده کلدیکی ایچون بو تکلیف لری اساساً قبول ایدوب هولک الله رفقه سانی
فراسده شامایا ایساک « ترونی » شهرنده انقصاد ایشکده اولان مجلس
روحانی بد اعزام ایدی .

بو جعتده حاضر بولنس اولان مشهور (سن بر لار) تلمییه صنفی ایچون
بر تلمییه قله آلدیق بولره بر حقوق تصحیلارده بولمشدر . هولک مذکور
تلمییه صنفی تصدیق ایدیلر لک ایچون رومیه عودتکده پاپا طر فندن تلمیلده لره
وسا ریشاردنس اعلان ایشلدر .

بوجزائر مستحق کور باشد

اولاً: سنوی کیمیک بک آلتون مارفوقو و کور و برمک و نقاط مستحکم و
تیم اتمک شرتالیه جزیره خدیو برافیس و جزیره برار کیمیک و
طرقند اسر اولی شمدی حتی بواسطه و قراقدس قرائی لوزیان و برمدی
عود فروقا و انطاطیه برمدی زایون مواجره ملرند اعطا ایدیشدی . ابراق
بورالری همه صایدی قور ایددی . طرالدی . نه قرا ایددی
نقط قبرسده راتخان الکلیز شفاظلرندن میدان بولمه یوزی . مصر لیه التها
ولولری آملناک ضیطچون اغوا ایدیده بینه بر شیده موثق اولمه یوزی
۵۹۰ سنه سنده کندیشی سیم الله عمرینه نهایت و برمدی .

ریشار بیده قبرسک ایددی « ریشار قور بوی » الله « دور طرالدیه »
حواله ایددی جزیره اراضی ایدی قیده شوق ایدیلوب بری خاص اولدی
جزیره و بر قیدی الکلیز شوالیه اعلایه ترک قلندی . ریشارک
اصل مقصدی ارض مقدسی الله کیم مک اولدیندن تمکات صیاعدن سکره
قور اوزره اولان نامیه [۱] نامده کی شوالیه قبرسده اقلدی نه مساعد

[۲] نامیلدی - ۵۱۰ الی ۷۱۲ هجری و ۱۱۱۷ - ۱۳۱۴ میلادی
بولنک مشای عوالیلر کی قدس برینه خدمت فکریدن ایدیلد و
هوک دهایدن « الله » زده وادرت آله مار « نامیلدی الکی قورالیزه
شوالیه سی بواجناک مؤسسی اولدی قورالیزه بولنک قدس واخلد
وخل جده آرویان واریته رهبراک ایدر بولولری اعلای عیونک ویدولرک
تجاوزاندن وقایدیه چالیشوردی .
بولر ده شوالیه اوجا قوراندیه شاکرد ویاغاک اکن فقط بولدی

ایکی به الفریق مینابه قدر نشیده کلن والدیهی قراجه (الهوانارا)
الله و داع ایدکلن ویشاندی لادار خاناندن (برانزه) ی . هشیره سی
ژانی و سچیا قرائی متوا ایکی کیم بولمک زوجده یی دیگر قیلا داخله
آلد قندسکره حرکت ایددی .
بولر انانی راهده بر فورطنه طونه یوزی قرائل ریشار ردوسه و برمدی

و بر سلسلر الکر براف کیرله قبرسک لیسون لیانده واصل اولدیله
جزیره مک حاکی اولوب ارون بصله ساحله طرلا شیده اولان طاراق
الکلیز کیرلی یما ایدر و بر طافله یی حبه آیدر دی و بر سلسری ساحلن

حقاله رده چالیدی .
بردیه اورناتی سود لاللق اولد قده و کیمیک طاشیان و تمک ایدیلان
حقارتی ، اذالی ، کلوب کورن ریشار ، درجال قویه عسکر دوکوب
لیسون قصیه سی صیطالله بونی احراق و بر سکرک عسکرکی آماطون میدانده
کاملای الاف ایلدی ریشار بیده بر مغزیه الله قورالیزی تعقیبه باشلا یوزی

بولر میانده برمدی ایددی . سنه ۵۸۴
ریشار بولنک متعاقب ایکی کوچ کورن و قندسکره بر سلسی برانزوری
هان اوراده زویج ایدوب الکلیز و قبرس قراجه انده اعلان ایددی و اورادن
سوریه و اخلد طوعرو رهبری عزیمت اولدی جزیره کی برانزیه زنجیر
بند اولدی کورالیه ایددی .

روایت کورده ایزانی ایدیلان رخصتندن متشی اولوب لدی الاستیدان
ریشارک حضور سیه جقدی ریشار ، کل عظمه و احتشامی اظهار ایدیلان
اسیرنک دیریا بندگی کوش زنجیره بول و بیت الله حصه . مواصلته برمدی
سن ژان شوالیه لرینده تسلیم ایلدی حالوکه ایزاق ایکی دفعه قورالیزه سکره

ÖNSÖZ

Kıbrıs adasının tarihinin anlatıldığı ve bizim incelediğimiz sadece Lüzinyanlılar döneminin ele alındığı bu çalışmada Lüzinyanlılar devrinde krallıkla yani monarşi ile yönetildiğini , yönetimde akrabalık anlayışının önemli bir yere sahip olduğunu ve sırf bu yüzden taht kavgaları yaşandığını anlıyoruz .

İncelediğim bu devirlerde Kıbrıs'ın bu dönemde Hristiyan bir devlet olan ve haçlı seferlerine katılmakta olan lüzinyanlıların papanın çağrılarına ve bu çağrıya kulak verdikleri ve buna riayet ettiklerini görüyoruz.özellikle üç din için kutsal ve çok önemli bir yere sahip olan Kudüs için lüzinyanlılar , Kudüs Arapların eline geçtiği sıralarda papanın çabaları sonucunda oluşturulan haçlı ordularında Lüzinyanlılar da yer almışlardır.Fransa kralı dokuzuncu sen Lui Kudüs'ün alınması sırasında kıbrıs'a gelmiştir ve henri ile beraber hareket etmişlerdir.

Anadolu , ırak , Kudüs , Fransa , İngiltere , Venedik ,Ceneviz , Suriye ve daha birçok devlet , il ve krallıklarla lüzinyanlıların münasebetlerini gösteriyor. Bunun nedeni de dünya üzerinde Kıbrıs adasının ne kadar büyük jeopolitik konumunun olduğunu anlıyoruz.bu yüzden birçok devletin gözü Kıbrıs adasına çevrilmiştir çeşitli devletlerle iktidar mücadelesi bu ada için verilmiştir.

Benim incelemiş olduğum dönemlerde ise sırası ile şu kişiler Lüzinyan krallığı yapmışlardır bunlar : İkinci Hüg , Üçüncü Hüg , Birinci Jan , İkinci Henri , Dördüncü Hüg , Birinci Pier.Zaman zaman birbirleriyle veya başka krallıklarla mücadele halinde olmuşlardır.Mesela birinci Jan döneminde birinci Hüg'den sonra kral olmak isteyen Jan kıbrıstan kaçmış ve bir müddet adadan uzak kalmak zorunda kalmıştır işte bu dönemde lüzinyanlılar döneminde taht kavgaları yaşanmıştır.

Son olarak hazırlamış olduğum ödevde bana yapmış olduğu yardımlarından dolayı hocam İkbâl Sezer'e teşekkür etmeyi bor biliyorum.

İÇERİK

İkinci Hüg	2. Sayfa
Üçüncü Hüg	2. Sayfa
Birinci Jan	3. Sayfa
İkinci Henri	3. Sayfa
Dördüncü Hüg	4. Sayfa
Birinci Pier	5. Sayfa

İkinci Hüg

Henri'nin mevsimsiz terk-i hayatı itmiş Kıbrıs mesailini teşvişe düşürmüştür. Zira İkinci Hüg pek genç olarak culus itmiş olduğundan emr vesayetin validesi prenses "Plejans" tarafından deruhte olunması tezekkâr idildi. Bu halalde Venedik ve Ceneviz Cumhuriyetleri arasında başlayan bir rekabet-i şedide akdeniz havalisini herc ü merc içerisinde bırakmış idi. Bunların 'iddia ettikleri şey : 'Akka'da Sen Saba Kilisesi'ne tasrif idi. Kıbrıs naibesi prenses Plejans venedik tarafını iltizam ile 655'te müttefiken 'ilan-ı harbe mecbur oldu. Cenevizler bu iki kuvvete mukavemet idemeyüb mağlûb oldılar. Nihayet papa Dördüncü Aleksandır te'lif yine çalıştı. Bu vuku'atı müte'akıb tevaif etrakden Moğollar ve muluk-u Mısri'de Suriye'deki fregler üzerine muhacemeye başlamışlardı. Ekser belad-ı islamiye freglerden alındığı gibi (660'da) " hafd " mevk'inde Templiye güruhı dahi tazyike düçar idilmiştir.

Bu tedarikat ve ğavail arasında Kıbrıs naibesi Plejan'ın vefatı vuku' bulub idare-i hükümete nezarat vazifesi Birut senyörü Hüg'e tevdi' olunmuştur.

Bu zat techiz eylediği donanmaya bir miktar askeri erkab ile Suriye'deki freglerin imdadına yetişmek istedi. Ve birkaç muharebede zafer dahi buldı ise de genç kral İkinci Hüg'ün keyifsizliği üzerine Kıbrıs'a da'vet idildi. Hüg daha gelmeden kral dört yaşında iken vefat itmiştir ve Lüzinyan kolu bununla hitam bulmuştur.

Üçüncü Hüg

674

Beyrut senyörü olduğu halde ikinci hüg'e vesayetden sonra Kıbrıs krallığına konan üçüncü Hüg zaten Lüzinyan hanedanından olup validesi İzabel birinci Hüg'ün kerimesi ve pederi dahi dördüncü Buuted'in mahdumu Henri'nin sulbunden idi.

Hüg ikmalî tecrübe itmiş kar amuz, cesur, müdebbir bir kral idi. mısriilerin binlerle frengleri itlaf ve esir eylemekte olmalarından asla telaş itmedi. Zira Kudüs Krallığı genç "funrar'a" 'aid idi.

Hüg bunun vefatından mezkur krallığa en yakın akrabasından olmak üzere bir iddi'a yürüdüb nail-i serber ve tac ve derhal Sur şehrine sevk eylediği kuvve-i muntazama ile o civarı zabt ve tarac eyledi. Fakat halesi olacak Antakya prensesi " mariya " Kudüs Krallığı'nın Şarl Danciviye verilmesi reyinde idi. Halbuki Kudüs şehri fa'al ve muharib bir krala muhtaç olup mücadele-i 'arap karşısında lafla müdafa'a bir pare etmiyordu. Yine bu aralık y'ani 677 sene-i hicriyesinde Kudüs frenglerinin istimdadı üzerine sekizinci ehl-i salib seferi açılıb ru'yet-i ta'sibi altına Fransa kralı Sen Lui , arağunya kralı jak ingiltere kralı Edvar gibi endişesizler dahil oldu.

Jan daha yolda iken bir fırtınadan ürküp memleketine avdet eylediği gibi Sen Lui Tunus'ta vefat edüb meydan-ı müdaafa'a yalnız İngiltere kralı ile sahib-i tecrübe Hüg'e kalmıştı.

Mısır hükümdarı Sultan Baybars'ın Kıbrıs'a tecavüzünde mağlûb olmaları üzerine Hüg Kudüs'te Akka'da Beyt-ül Lahim'de i'ade-i asayişe muvaffak olduktan sonra Kıbrıs'a avdet eylemiştir.

Kudüs ve havalisinde revnüma olan müşkilat yalnız mücahidin-i 'arabın müdafa'at-ı hileleri değil freng prenslerinin dava-yı saltanata kıyam ile umur-ı idareyi mahver-i intizamından çıkarmış olmaları idi. Bu halde şarl dancivi Mariya'nın kendine teberrü eylediği hukuki takib hevesiyle Beyt-ül Lahmi zabt itti ve bilahire taraftarani çoğalarak Kudüs Krallığı ünvanını da ihraz eyledi. Hüg bu ahvale nazar-ı bikayt ile bakmak istemeyerek bir kuvve-i kafiye ile Beyt-ül Lahmi istirdada çalışdı ise de me'yusen 'avdet eyleyüb teskin-i ğazab içün

Leymasun'da , Baf'ta , Ğasterya'da ne kadar şövalye zehameti varsa kafesini zabt ve efradını tard eyledi (674) Şarl Dancivi'nin bir müddet sonra vefatında yani 681'de Hüg Kudüs krallığına tart ittiği askeri ocakları tarafından sahib idildi. Fakat Hüg payitaht olmak üzere ikamet etmiş olduğu Sur şehrinde hastalanarak tebdil-i hava ümidiyle tekrar kıbrıs'a geçtiğinden birkaç gün sonra saltanatının on yedinci senesi olan 682 tarihinde vefat itmiştir,

Müteveffa pek müdebbir ve alim bir zat idi ekser muasırını tarafından "sahib-üs seyf vel kalem" ünvanına mazhar edilmiştir.Sera-yı mecmu'a-i hükema olup vasiyeti mucibince medfenini dahi havi olan zarif Lapais Manastırı'nı bu üçüncü Hüg inşa itdirmişdir. Müteveffa hakkında ş'ura ve hükema tarafından birçok şiirler ve eserler yazılmıştır.

Birinci Jan (682- 683)

Birinci Jan üçüncü Hüg'ün beş mahdumundan en büyüğü idi. Fakat biçare bir maraz-ı müzmüne mübtela olup bir sene bir aylık ahd-i saltanatı pester melal ve ızdırabda devr-ü ikmal ile ömr-ü nevcevanisinin üçüncü senesi terk-ü came-i hayat itmiştir.

İkinci Henri (683 – 723)

Henri culûs ider itmez Kudüs Krallığı üzerindeki hakkını muhafaza için dehal bir donanma ile Suriye'ye ve oradan da Beyt-ül Lahme azimet ve buradan da Sûr şehrine varup krallığını 'ilana müsâberet itmiştir.bu aralık Mısır hükümdarı " Bieyres Bundakar " vefat itdi ve Hülagü " Hülagü Han " başına topladığı âlay-ı tevâife-i haşerât ile 'Irak ve Suriye havalisine kadar inerek her tarafı târ u mar 686 tarihine kadar Sida , Sûr , Trablus , Şam şehirlerini zabt eyledi. Beyt-ül Lahmi muhasara ideceğü sırada Hülagü Han vefat itmiş ise de yerine genç mahdumu Halil Eşref Han eser-i pedere iktifâen frengleri bir mertebe tazyîka başladı. Papa dördüncü Nayuklan'ın mu'avenet göndermiş olduğu bahriberi bir kuvve-i cismiye hiçbir işe yaramadı. Kıbrıs kralı Henri pek müteferrik idare-i askeriyelere münkasım olan Beyt-ül Lahme mu'arekesinde yalnız bir nokta-i müdafa'a idebildi. Zîra Fransa , Venedik , Ceneviz şövalyeleri ayrı ayrı kumandalara tabi oldukları gibi Ospitale , Templiye , Tuton askeri uçakları efradı bile müstakil idiler. Binaen'aleyh Halil Eşref Han 689 senesine müsadif bir gecede muhâcehâtını teşdide ile frengleri mağlub ve şehr-i mezkuru bir harab âbade maklub eyledi.

Kral Henri meyusen ve beraberinde bulunmağı arzu iden templiye şövalyeleri ile münhezemen Kıbrıs'a 'avdet itdi. Kudüs'ün tâbir-i âhirle 'arz-ı mukaddesin kâmilten tezhir ve istirdâd idilmesi freng akvamını şaşırtub yanlarında dava-yı saltanat münaza'alarına bâ's oldu. Fakat ne çare ki fütuhât-ı sâlife hanlarda kalmadı. Bu aralık evlad-ı cengiziyeden Sultan Ğazan tevsi' daire-i mülk itmek için – daha İran'da iken – frenglerle ittifak idüb cismîce bir ordu ile ğarbe toĝru dehşetyâr nüzûl oldu. Rum , Ermeni prens ve serkerdeleri ve Kıbrıs kralları şövalye , templiye sanıkları kâmilten ğazat-ı istikbâle çıkdı ve rayet i'tisafı altında toplanub mücahidin-i islamı ezmege ahd iylediler. Bu heyet-i mutafak "ems" civarında Mısır Memlûklerini mağlub itdikden ve t'akiblerine Ermeni süvarilerini saldırdıktan sonra Halep ve Şam şehirlerini tazyik ile derhal zabt iyledi. Mevrûh hayatuna göre Ğazan Han b'ade Kudüs'e dahil olarak Beyt-ül Makdis'i frenglerle beraber ziyaret itdi 698.

Ğazan Han bu fütühat-ı ğayr lâıykdan sonra İran'da zühur iden iğtişaşatın ünini almak üzere hareket idüb üç sene sonra Musul'a kadar 'avdeti esnasında bir maraz-ı şedit ile giribân-ı zulm ve istibdâdını merk bîmâne teslim eyledi 801.

Kudüs'te birleşen Kıbrıs ve Ermeni askeri şehrin tamiratıyla meşğul olmuşlardır. Fakat Henri burada çok kalmayarak biraderlerinin bazı entrikaları üzerine Kıbrıs'a 'avdet eylemiştir.

Sûr prensi olan biraderi Amûri ile Kıbrıs'ın serdar Ekremlik ünvanını hâiz diğer biraderi Kaharen müttefiken kıyam idüb Henri'yi hala çalıştılar.Zaten prens Amuri Akdemce veliahdlığını 'ilan ettirmişdi.Henri'nin şimdiye kadar biraderlerine ettiği mu'amele-i ifk yüzünden maiyeti halkını kaybedip 'akibette esir düştü İste Rovlo şatosuna tescîn edildi.

Cezire idaresine öteden beri bâr olan templiye gürûhunun tenkîlen tağdıılması emrini Beşinci Kalaman Kıbrıs'ta virmiş ölümünden Amûri mezkur gürûhı kâmilenmahv iyledi 803. bundan sonra Amûri şatoya çekülüb duran biraderine rahat vormeyerek Anadolu ve oradan Ermeni serkerdelerinden Liyon'un merkez idaresi tasarusuz olmak üzere teşkil ittiği eyaletine [1] ilticâ iyledi. Biçâre Henri oradan rağbet görmeyüb tekrar haps ittirilmiştir.

Bu ahvale papa Vakği olduk da bir heyet-i maslaha gönderüb iki biraderin arasını bulmağâ çalışdı.

Amûri bütün haksızlığın Henri tarafından olduğunu isbatâ kalkışdı.Papa hakikat hâli bâtahkîk anladık da kararını Amûri aleyhinde virüb zaten bîzar olan ahâliye Henri'nin kral tanınmasını tavsiye itdi. Bu sırada ise Amûri'nin cesedi kanlara melma'oldığı halde yazıhanesi önünde bulunmuşdur. Amûri'yi nedimâsından Olyibus tağlı Simelün hançerlemişdir. Bunun biraderi Kâmuran dâvâ-yı saltanata kaldığı halde Henri'nin davetine muntazır.

[1] Ekser coğrafya kitaplarıyla haritalarda mezkûr olan Ermenistan kıt'asında maksad sergerde Liyun'ın Bizans İmparatoru (Jüstinen)'nun ihlafı devrinde ve hicri beş yüz kırk senesine toğrı Atina havalisinde teşkil ittiği (imaret) olub yoksa tasvir idildiği gibi Tiflis'den , Musul ve Diyarbekir'e kadar olan memalik değildir. Van ve Erzurum'da Ermeni nüfusunun ziyade olması Liyon imaretinin oralara hakferma olduğunu isbât itmez olan ahâlden yüz bulamayub 709'da o dâhi Kıbrıs'tan firara mecbur olmuştur.

Henri b'ade vaki' olan da'vet üzerine 'avdetle 723 senesine kadar hükümdâr olmuş ve bu müddet zarfında i'dasını birer birer tiğ-i siyasete çarpdırmışdır.

Dördinci Hüg

723 – 759

Henri vefatından biraz evvel Sicilya Kralı Frederik'in kerîmesi Kontas ile tehil itmiş ise de evvela da mâlik olamamıştı. Bu halde vâris hükümet Amuri'nin mahdumu olmak lazım gelirken pâye-i serîr saltanat diğer birâderi Ku'i'nin mahdumu dördinci Hüg'e nasib olmuştur. Hüg Kıbrıs krallığı için resm tutucu Lefkoşa'da vaki' Ayasofya kilisesinde ve Kudüs krallığı âyinini Mağusa'da icra itdi. Bu zât ticaret-i mahlliyenin terakkisine hidmetle beraber Selçukîlere karşı itdiği müdafaatla şöhet kazanmıştır. Suriye sevâhili Avrupa'ya zâhire nakline daha yakın olduğu halde mücahidin-i 'Arab'ın satvet-i Kâhirelerinden havf iden freng tüccarı ancak Kıbrıs'a kadar gelebiliyorlardı.Venedik , Ceneviz gibi kuvve-yi mecriyeye mâlik devletler Mısır'la münasebetde bulunub fakat ikinci derecede bulunan şehirler ahâlisi Mısır'la ticaret mu'ahedesı 'akdi idememekle beraber nüfuzlarını ücraya da kâfi kuvvetleri mefkûd idi. Binaen'aleyh mu'ahedeliler Mısır'da taşıdıkları zehâiri Kıbrıs'ın Leymasun , Mağosa ve Pafos limanlarında tüccara satarlardı.Bu cihetle Kıbrıs 'arz 'atikin bir aralık merâkız ticareyesinden ma'dud olmuştur. Hatta o sırada pek kahrolan İzmir , Trabzon , Antakya , Trablus , Gelibolu gibi şehirlere Mağosa rekabet iderdi . Kıbrıs tüccarı bu şehirler ashâb-ı servetinden daha ziyâde mâlik-i mal ve menâl idi. Kudüs şerîka gitmek üzere

Kıbrıs'tan 740 tarihinde geçen bir Alman seyyâhı Prusya'da vaki' bâdir bürûn piskoposuna yazdığı bir mektubda : " Hristiyanlık " 'âleminin en zengin sinurları Kıbrıs'ta görilemiyor.

Bizde üç bin marka senvî irâd almak gibi burada üç milyon florin irâda bile ehemmiyet verilmez. Şu var ki servet-i mahalliye birtakım av cemiyetleriyle ve daha sair sefahatlerle efna idilmektedir.Ezcümle bizzat tanıdığım Sûr şehri prensi av için beş yüz kelp besler idi. Me'a haza serut ahalinin tazayyidine mevki' cezire dahi hizmet ediyor zîra Suriye'ye , Mısır'a ve Kirman sahillerine geçmek lazım gelince buraya uğramak icâb ider adeta sabah akşam buraya her taraftan gelüb uğrayan olur ve dünyanın bütün havadisi burada işüdüdür. Kıbrıs ahali bu şerefi muhafaza ve idame için beled-i meşhûra lisanlarını âdât ve ahlakını t'âlim uğrunda mektebler açmışlardır.Mağusa şehri bir mertebede dergâhı segânendeki refâh-ı hal sokakları görüldüğü gibi

beraberimizde bulunan Fransız şövalyelerinden rivayete göre bir Magosalı'nın kerimesine çehaz olarak virdiği mücevherat Fransa kralı sarayında görülmeyen zîkıymet evâniden 'ibaret idi.

Mısır sultanının âsâsına konulmak üzere Mağosalı bir zâtın satmış olduğu bir altun elma altmış bin florin kıymetinde idi. Ki bir zaman sultandan istirdâdını arzu itdik de mezkûr mücevheri yüz bin florine bile alamamıştır. Kûdüs serdarı zevcesinin başına takdığı incülerin her biri için otuz bin florin kıymet tahmin edilmiştir. Mağusa'da arabalarla taşınamayacak kadar kesir 'od ağacı ticareti bir menba' servet ve ihtişam olub dârâta müte'allik eşya , sırmalı çuhalar zîkıymet taşları hakkında ne söylesem bizim (sakıs) memleketimize nisbetle inanmazsınız Mağusa'da Girne'den bazılarında yüz bin florinden ziyade servet nakdiye vardır dimiştir.

İşte Kıbrıs'ın şu derecelere kadar lâıyk medh ve senâ görülmesine hıdmet iden kralı Dördinci Hüg'dür.

Bu zâtın tarke-i zâyî' ve ticarete olan rağbeti nisbetinde harb ve darbedeki mahareti de dû-bâlâ idi.

Selçuklularla kahrâmane uğraşması üzerine Papa Dördinci Kalaman'ın pek çok temdih ve tahsinâtına mazhar olmuştur. Hüg Anadolu'nun Anamur , Sis , Antalya vesâir şehir ve limanlarını cizyeye rabt iylemiştir.

Aydın ve Saruhan beglerinin musâvelât-ı mütemâdiyelerine nihayet virilmek üzere 740'da Papa Kalaman Rodos , Venedik , Ceneviz donanmalarını Hüg'ün ma'iyetine virdürüb Eğriboz sularında ücra-yı temâşâya emr ve teşvik itmiştir. Müteveffa ba'de oradan İzmir körfezine sokularak hunrizâne bir harbe girişdiler. Üç saat bir muhâcemeden sonra şehrin istihkâmları zabt idildi. 745'de Hüg hârekât-ı beriyyeye bşlayub asra-yı Selçukiye'den bir çoğuna galebe çalmış ve şu son sultanlarla Hristiyanlık yine nefes almaya başlamışdı.

Hüg biraz istirahat için Kıbrıs'a 'avdetinde büyük mahdumu Trablus kontunun serir saltanata göz diktiğini anladı. Bu aralık Lefkoşa Ovasını su bastığı gibi (kara veba) dahi zuhur ile bir hayli nüfus telef olmuş idi . Hüg uzun müddet devam eden müşâgil devletten artık bîzâr olarak ve mahdumunun hatalarını bil'afv yerine geçirerek " Astrilavya " kendi manastırına çekildi ve burada vaktini âsâr-ı edebiye ve hikmiye tesbi'ine hasr itdi. Devrinde yetişen 'âlim " Estervüyelü " ile Vasiliya'nın lâtif-ül manzar bağçaları içinde tolaşub seyahat-ı 'âlemiyede bulunurlardı. Hükemâdan Kıbrıslı Bukas "Kitab-ı Silsile-i âle " ünvanlı eserini kral nâmına tanzim itmiştir. Hüg müddet-i 'ömrünü şu surette geçirmek üzere iken 761 senesi zarfında vefat itmiş ve cesedi Lefkoşa'da (Sen Domansin) kilisesine nakl ve defn olunmuştur.

Birinci Pier

759 – 769

Birinci Pier'in evâil-i saltanatı pek parlak başlamıştır ve kemal gayret ve şeca'atı ile Avrupa'yı bir müddet işgal itmiştir. Muharebelerde mağlûb olan krallara prensler ,

kumandanlar himâyetine mu'avenetine muh olurdu. Pier 'alem nazarında bir herkül gibi kahraman kesilmişdir.

Atina dahilinde Ermeniler'in teşkil ettikleri imâret Türkler tarafından tazyîk idilüb esasına , devamına nihayet virûlmek üzere idi. Ermeni serkerdesi (lion) mücahidin-i Türk'e bütün memâlikini zabt itdirüb kendi idaresinde yalnız Silifke civarındaki " Ğuriğus " şehri kalmışdı bu tazyîkât üzerine kal'asının bir burcuna tahasin itmişdi. Bu şehir siyaset , ticaret pek çok şöhrat ve ehemmiyeti olub ile geçirmesek o zamanlarda muvaffâkiyât 'azminden mâ'dûd idi. Ğuriğus şehri ahâli masuresi Pier'in cemaati ile beraber taleb itmişdi.

Kahramanlık da'iyesine düşen Pier yüz on beş parçadan 'ibaret donanmasını derhal techiz ile 761 tarihinde Üsmet'e toğrı revân oldu. Ve filhâkikâ Antalya 'Alaid şehirlerini kurtarüb tâife-i etrâki dahillere ric'at itdirdi.

Pier ba'dehü bu civarın emr-i muhafazasını " Jak Runures " 'e bilhâvale yine Kıbrıs'a 'avdet eyledi.

Pier'in bu muzafferiyeti papa başta olduğu halde bilcümle Avrupa hükümdârânı tarafından tahsin idildi.

Ancak

adıyla emiri " Taka " [1] bu mağlubiyet acısını çıkarmak üzere dahilden yeni bir kuvvet cem' idüb Jak Dunures üzerine hücum itdi. Birkaç saat kanlı meydan muharebelerinden sonra düşmanı kal'aya ric'at itdirüb süvârî efrâdını kâmilan kılıncıdan geçirdi. Düşman kal'adan hârîce çıkamadığı gibi gice gündüz Türk fedâilerinin müsavelâtı ile meşgul olur idi.

Pier bu sonraki müdafa'ata mukabele idemeyeceğini anlayarak 762'de Avrupa'ya 'azimetle bir ehl-i salib seferini ihrâze çalışdı. Fakat bu esnada Almanya ihtilât-ı dâhiliyesinden Fransa , İngilizler'le uğraşmaktan hiçbir tarafa bakacak halleri yokdı. Pier bu uğurda üç sene gezüb tolaştı. Halbuki " taka " Jak'ı püskürttükden sonra donanma tedârik iderek Kıbrıs üzerine yürüdü. Cezire'nin şimâlinden ekser şehirleri tahrib ve ğanâyim-i 'azime ahaz ile 'avdet itdi. Daha sonra Taka'ya Şam emiri de mu'avenete başlayub b hren birleşen kuvvetleriyle Kıbrıs adeta muhasara idildi.

(1) Bu nâm ile Tevârih-i Osmaniye'de bir emir bilinmiyor.

Pier'in bundan haberi olmamışdı. Vuku'at Avrupa'ya yetiştirilme kral Pier hemen Venedik'e gelüb bir hafif donanma tedarik ile evvel Rodos'a azimet itdi. Ve orada şövalyelerin ittifâkını te'min eyleyerek ba'de memleketine 'avdet eyledi. Pier tedarikât 'askeriyesini ittimam itdikden sonra varub İskenderiye şehrini zabt itdi.

Bu zamanın İskenderiye'si Paris'den daha kalabalık Venedik'den daha ziyâde müzeyyen , Cenova'dan daha muhkem idi. Pier Sriye ve Anadolu sahillerine yaklaşmak ve bhusus İskenderiye'de müslihan kalmak müşkil kaldığını anlayarak 765'de hükümdârî ile 'akd-i sulh itdi. Ğuriğus şehrinin istirdâdını Antakya prensine havale ve kendi Kıbrıs'da bulunduğu halde emr muharebeyi idare itmişdir.

Kullandığımız tarih-i hicriden dahi anlaşılabilir ki devlet-i Selçukiye'den inkirâzı ile meydana çıkan Zülkadriye , Ramazan , Karamanogulları misullü küçük ve nevezuhur birtakım imaretler Kıbrıs gibi her vechile ile terakki itmiş bir hükümetin kuva-yı harbiyesine mukâbele idememek tabii' idi . Binâen'aleyh Taka'nın kazandığı muzafferiyetler yine sönüb galebe-i harb frenglerde kalmış ve Pier'in vefatına değin üçvarda eline silah müdafa'a alan bir emir görülmemiştir.

Pier'in çekindiği yalnız Mısır kölemenleri olub bunlara karşı bir bahri kuvvetini tezyide mecbûr idi. Bir müddet o taraftan hiçbir tecavüz vuku' bulmaması üzerine Pier Suriye sevhiline inüb Trablus , Tortus , Belinas , Lapaçu şehirlerini zabt ve teshîr ile perişân olan Ermeniler.

ARAŞTIRMA

A) Adı Geçen Yer İsimleri : Beyrut: Lübnan'ın başkentidir Orta Doğu'dadır.

Beyt-ül Lahim: HZ. İsa'nın doğduğu şehirdir.

Trablus: Libya'nın başkentidir.

Kudüs: Üç din için kutsal sayılan bu şehir İsrail kentidir.

Şam: bugünkü Irak , güney doğu Türkiye bölgesi Şam olarak adlandırılırdı.

Cezire : Ortadoğu Arapların verdiği ad ayrıca ada anlamına da gelir.

Pafos : Şuan Rum tarafında olan Kıbrıs kentidir.

Limasol : Kıbrıs'ta en büyük ikinci şehirdir.

İskenderiye : M.Ö. 332'de B. İskender tarafından kurulmuş olan ve şuan da Mısır şehridir

Kirman : İran'ın güney kısmında yer alan şehirdir.

Sis : Ermeniler'in başkenti idi.

Eğriboz , Kıbrıs , Suriye , Lefkoşa , Gelibolu , Trabzon , Lapais Manastırı , Erzurum , Mağosa , Girne , Sûr , Antakya , Antalya , Anamur , Irak , Anadolu , Baf , Atina , Tiflis , Van .

B) Adı Geçen Kral İsimleri :1. Hüg : Armony'nin büyük mahdumudur. 600-614 yılları arasında krallık yapmıştır.

1. Henri : 1. Hüg'ün oğludur.

Jan :

1. hüg'den sonra kral olmak için Lüzinyan saltanatına geçmek için uğraşmıştır. Bir dönem Beyrut'ta kalmıştır. Bu dönemde Lüzinyanlılarda taht kavgası yaşanmıştır.

9. Sen Lui : Fransa kralıdır . Kudüs'ü Araplardan almak için 7. haçlı seferine katılmıştır. Kıbrıs'a gelip henri ile hareket etmiştir.

2. Hüg : 651- 664 yılları arasında krallık yapmıştır.

3. Hüg : Beyrut senyörü olmasına rağmen 2. Hüg'den sonra Kıbrıs krallığı yapmıştır.

4. Buuted : 3. Hüg'ün pederidir.

Funrar : 3. hüg zamanında Kudüs krallığı yapmıştır.

Jak : Arağunya kralıdır.haçlı seferine katılmak üzere yola çıkar ancak geri döner .

Sultan Baybars : memlük hükümdarıdır 1260 senesinde hükümdar olmuştur.

1. Jan : 682 – 683 yıllarında kraldır .

2.Henri : 683 – 723 yıllarında Sur şehrinde krallık yapmıştır.

Hülagü Han : Mısır hükümdarı Bieyres Bundakar ölünce Irak , Suriye'ye kadar inerek 686 senesine kadar Trablus , Şam şehirlerini zapt etmiştir.Moğol İmparatorluğu'nun kurucusu olan Cengiz Han'ın oğludur.

Sultan Baybars : Eyyubi hanedanının iktidardan uzaklaştırılıp Türk memlüklerinin iktidarı ele geçirmesinde etkili olan kişidir.

Halil eşref Han : hülagü Han'ın mahdumudur.

Amori : Sur prensidir.

4. Hüg : Henri'nin çocuğu olmadığından krallık Kuyi'nin mahdumu olan 4. Hüg'e geçti.

C) Adı Geçen Krallıklar :

Kudüs Krallığı : Araplar'la Hristiyan aleminin sürekli paylaşmakta zorlandığı bir krallıktır.

Haçlı seferleri düzenlenmesine neden olmuştur.

Memlükler: Mısır'da izzettin tarafından kurulan ve 1250 – 1517 yılları arasında hüküm sürmüş olan devlettir bu devlete Yavuz Sultan Selim Han son vermiştir.

Moğollar . Kurucusu Cengiz Han olan bir imparatorluktur.

Lüzinyanlılar : Bizanslılar'dan sonra adada hüküm süren devlettir.

پيتړك بونلورون خوري اولامندي . وقوعات آوروپا په پشدر لکه
قزاق پيتړمان وندیکه کوب پر خفيث دورتا تبارك الله اولا ردوسه
حضرت ايتدي واوراده شواليدلوك اتفاقي تامين ايليدرك بده ملکته
موت ابلدي پيتړ قمارکات عسکر په سي تام ابتدا گون مکره واروب اسکندريه
شهری ضبط ايتدي .

بو زمانک اسکندريه پارسدن . غلبه لقي وندیکون دها زياره
مزين . جوړودن دها حکم ايتدي . پيتړ سوريه و آناطول ساحل په
پافلاشق و با خدمت و اسکندريه ده مسلما قاتل مشکل اوله جنبي اکلايدرق
۷۱۵ ده حکمداري الله عقد سلخ ايتدي غوريش شهرينک استردادي
انطاكه پراسته حواله و کندی قوريسده بولندي حاله اس عاربي
اداره اخشدر .

قوللاښندن تاريخ مخور پدي دخي اکلا عيايه ياورکه دولت سلجوقيه ناک
انقراضی الله ميدانه چي مان ذوالقدر به رمضان . قرمان اوغلاري حلقو
کوچانک و بو ظهور بر طاقم اما تير . قوريس کي هر زجه الله ترقي
ايتدي بر حکومتنک قواي حرمه سنده مقابلله ايدمادک طيبي ايتدي .
پناه عليه طاقانک قزاقيني متفق تير . پنه سونوب غلبه حرمه قوريس کرده
قاتل و پيتړک و فاشه دکن او جوارده الله سلاح مدافعه آلان بر امير
کورالاشدر .

پيتړک چکديکي لاکر قصر کوله منلري او اوب بونلره قارشو بر ي جوري
قوي ترسيمه مجبور ايتدي . پر دست او طرقتن مچ بر تجاوز وقوع
بولامسي اوزرینه پيتړ سوريه سوا حلقه ايتوب طرابلس . طور طوز .
بيلاس . لالاجو شورشلرخ ضبط و آسختن الله پريشان اولان ارمنلر

نابنده جالس سرور اولدي . قدس قورالغناک اردو باه قاتل
ايتدمندي . کيردي
پيتړ

بر دها قابلي . دو غلبه ردوسه و اورادن
ايتده صرف ايتديکي مساعدن مچ بر عمر حاکم
و کنديده اول بر اهل صليب سفر ايتديکي
توريس اعاليدي بو غور و جنگ اور قورالک
اشاردن اوساغي واصلر دکان بر آن است

پولشندي .

قورالک برادري انطاكه پرنسي اسکندريه ده بو
حق اتفاق ايتوب بر غايه احدانده متشيت اوله
عودت ايتديکي حاکمي دخلده تشکل ايتدي
تاديه حاضرنديقي صوره فساد آتوب بر
اتلاف ايتشدر .

قبرستانق داعیه‌منه دوشمن پیت، یوز اول یارچیدن عبارت دوتمانسی در حال تحریک الله ۷۶۱ تاربخده اوسته طوغری رگای اولدی .
و فی الحقیقه اطفاله علایه شهرلری قورناروب طاقده اترکی داخلاره رجعت

ایدریدی .

پیتو بیده بو حوارک امر محافظه‌سی « فاقی روروروس ۵۵۵ بالحوالینه
قبریه عودت ایلدی .

پیتو بو مظهری بابا باشده اولدنی حالده — بالجله آوروپا حکمدارانی
طرفدن تحسین ایلدی .

آنجق آدالیا امیری « طاقا » [۱] بو مغلوبتک آجینی چیتارمق اوزره
داخلدن یکی بر قوت جمع ایلوب زاقی دوتوروس اوزربنه هجوه ایلدی
بر قاج ساعت قدر قالی و یئنان عمارت‌لرین حکمه و شمنی قلعه رجعت ایتدیروب
سوارلی افرادینی کاملاً قتل‌کندن کچردی . دشمن قلعدن خارجه چیقه
مدیعی کچی کیجه کوندز ترله فدایلیک مصاولاتی الله و مقول اولور ایلمی
پیتو بو حکره کی مدافعه‌ده مقاله ایدمه‌ده کنی اکلاهدری ۷۶۲ ده اوروپا
طرفه‌ده بر اهل صلیب سفیری احضاره چالشدی . فقط بو ائتاده آلمانیا
اختلالات داخله‌سندن فرانسه اکلاهدری له اوعی اتمقدن هیچ بر طرفه‌دافعه‌چی
حالی ری یوقدی . پیتو بو اغورده اوج — به کروب طولاشدی .

حالیوکه طاقا « زاقی بوسلورتکده نصکرده و نما نمارک ایلرک قبریس اوزربنه
یوریدی . جزیره‌نک شمالدن اکثر شهرلی تحریک و غنایم عظیمه‌ایخذ
الله عودت ایلدی دهها حکمه طاقا به شام امیری ده « یوزنه باشلا یوب خور
برلشن قوهرله قبریس عادتاً محاصره ایلادی .

[۱] و نام الله تواریخ غایبه‌ده بر امیر سلیمور .

اوزره ایکن ۷۶۱ سمدی طرفنده وفات ایتدی و جسدی لفقو شده (سن
دومنیك) کلیسایه نقل و دفن اولمشدر .

— برنجی پیت —

۷۵۹ — ۷۶۹

برنجی پیتو اوائل سلطنتی پک پارلاق باشلشد و کال غیرت و شجاعتی
ایله اوروپای برمدت اشغال ایتشد . عمارت‌لرده مغلوب اولان قرالاره
برنسلر ، قوماندانار جایته معاوضه عتاج اولوردی پیتو عالم نظرده بر
مرکول کچی قهرمان کیشدر .

آله داخلده ارمیتورک تشکیل ایتدیری امارت ترکل طرفدن تضیق
ایدلوب اساسه . دوامه نایته ویرمک اوزره ایلدی ، ارمنی سرکرده‌سی
(لئون) محاهدین ترکه بنون عالمکی ضبط ایتدیروب کندی اداره‌سده
والکز سلفک جوارنده کی « غوریوس » شهری قالمشدی بو تضیقات
اوزربنه قلعه‌سنگ برجه تحسین ایتشدی . بوشهرک تجاره ، سیاه
پک چوق شهرت و اهمیت اولوب الله کچیرمک اوزمانلرده موفقیات
عظیمه‌دن معدود ایلدی . غوریوس شهری اعالی محصوره‌سی پیتو
جایته نله زار ایتادینی طلب ایتشدی .

ایمن قوالی دردنجی هوکدر .

بو ذاتک ترقی صنایع و تجارتیه اولان رعیتی نسبتده حرب و ضریره کی

مبارتی ده دویالا ایدی .

سجوقیلرله قهرمانانه اوغر ایشی اوزرینه پایا دردنجی قللمانلک پک چوق
تمدیج و تحسینانده مظهر اولمشدر . هوک اناطولیک ، آنامور ، سیس ،
اعطالیه و سائر شهر و لمانلری جزیه ریط ایلمشدی .

آدین و صاروخان بکرینک مصاولات ستادیه لرینه نهایت ویرانک
اوزده ۷۴۰ ده پایا قللمان ، ردوس ، وندیک ، جنوز دونمالریجی هوک

معتق ویردربوب آفریبوز سورلنده اجرای تایشه اسر و تشویق انگمشدر .

مقتضی بده اورادان ازمیر کورفرینه صوقیلر ق خور برزانه بر حریم کیریدیلر

اویج ساعت قدر بر مهاجدهن مکره شهرک استخکاملری ضبط ایدلدی .

۷۴۵ ده هوک حرکات بریه به باشلاوب اسرای سچوقیلر دن بر چوغنه غلبه

چالاش و شو صوگ صوقیلرله خرسیتالقی ینه نفس آلمه باشلامشدی .

هوک بر آژ استراحت ایچون قبریه عودتده بیوک معدوی طرابلس

قوتنک سریر سلطنته کوز دیکدیکنی اکلا دی . یوارالق لفقوشه اوواسی

مو باسدینی کی (قره وبا) دخی ظم وریله بر خلی نفوس تلف اولش ایدی

هوک اوزون مدت دوام ایمن مشاغل دولتن آرتق یغارا اولر ق و محروسنک

خطالری بالقو رینه کیره رک « استروویلو » کندی مناسترینه چکلدی

و بوراده وقتی آثار ادبیه و حکیمه تبعه حصص ایدی . دورینه باش

عالم « زور ز لانی » الله واسیلانک لطیف المنظر باعجاری ایچمده مولاشوب

سیاحت علیده بولورلردی حکامدن قبرسل بوقاس « کتاب سلسله آله »

صوالی اثری قوال نامنه تنظیم هوک مدت عمری شو سور تله کچر مک

برده اویج پیک نازقه سدوی ایراد کی بوراده اویج میلون فلورین

ایراده سیله اهیث ویرلز . شو وارکه ثروت علیه بر طاق او جیتلرله

و دهاسائر سفاحلرله افنا ایلمکده در از جله بالقات طابیدیم سور

شهری پر نی او ایچون بشور کلپسلر ایدی . مع هذا ثروت اهانلک

نویایمده موقع جزیره دخی خدمت ایدیور زیرا سوریه ، مصر و

قومان ساحلرینه کچیک لازم کلیمه بورایه اوغشامق ایجاب ایدر عاده

صبح اقام بورایه هر طرفدن کلوب اوغشایان اولور . و دیانک بتون

حوادثی بوراده ایشیدیلور . قبریس اهالیسی بو شرفی محافظه وادامه

ایچون بلاد مشهوره لسانلری ، عادات و اخلاقی تعلیم اغورنده مکتبلر

آچشلور مافوسه شهری بر مرینه ده درکه کسانده کی رفاه حال صواقلری

کورلدیکی کی اعلاطوب برابر مسده بولان فرانسی شوالیرلر دن روایت

کوره بر مافوسه لیک کریمه جهاز اولر ق ویردیکی مجومات فرانسه

قوالی سراینده کورلیسان ذیقیت اوایمن عبارت ایدی .

مصر طایرک عساکره قولتی اوزره مافوسه لی بر ذاتک صامعی اولدینی

بر اکنون الما القش پیک قیلرین قیتده ایدی . که بر زمان مکره

سلطانلر استردادنی آرزو اینتکه مذکور مجومری یوز پیک فلورینه

یله آلماشدر . قدس سرداری زوجه سنک یافنه طاقدینی ایشچولرک

هر بری ایچون اونوز پیک فلورین قیمت تخمین ایدلشد . مافوسه ده

عربلرله طابیدیمه حتی قدر کتور عود آناجی تجارتی بر منبع ثروت و

احتشام اولوب دارانه متعلق اشیا ، صیرملی چوخلر ذیقیت طاعلری

حقیقه نه سورلیم ، بزم (ساقس) عذکره نسبتله ایتافز کوز . مافوسه ده

قواندن بخیلر نه یوز پیک فلوریندن زیاده ثروت تقدیه واردر « دیمشدر .

ایشه قبریسک شو درجه لره قدر لایق مدح و ثناء کورلیمه خدمت

— در دنجى هوک —

۷۲۳ — ۷۵۹

هانرى و فالتندين بر آت اول سحليا قرالى فرده دريقك كرى عيسى قونستاس
الله تاهل ايش ايسده اولاده مالك اوله ماشدى . بو حاله وارث
حكومت آموريتك مخدومى اولق لازم كليركن يابه سربى سلطنت ديكر
برادى كوتى لك مخدومى در دنجى هوكه نصب اولشدر هوك قبريس قرالى
ايچون رسم شوى لفتوشده واقع اياصويه كليسانده و قدس قرالى
ايتنى ماقوسده اجرا ايندى . بو ذات تجارت عليلك ترقيت خنده
برابر سلوقيلره قارشى ايندىكى مداخله شهرت قزاعشدر . سويه
سواحلى آوروپايه ذخيره قلنه ده يقين اولدنى حاله عياهيم عربك
سلطت قاهرلرندن خوف اين فونك تجارى آجق قبريسه قدر كلر يسلورلردى .
ونديك ، جنوز لى قواى بحريه مالك دولتر مصرله مناسبده
بولوب ققط ايكنجى درجده بولان شهرل اهابلى مصرله تجارت
مساهدى عقد ايدمامله برابر شوقلر لى اجرايده كافى قولرى مفقود
ايدى . بناء عليه مساهده ليلر مصردن طاشيد قلى ذخارى قبريسك
ليون ماقوسه و باقوس لائلر نده تجاره صائلرلردى . بوجتهله قبريس
ارض عيقتك بر آرملى مراکز تجاريسندن ممدود اولشدر . حتى
المرصده يك قهور اولان ازميز ، طر برون ، انطاكيه طرابلس ، كليولى
كه شهرله ماقوسه رقابت ايندى . قبريس تجارى بو شهرل اصحاب
بولندن ده زياده مالك مال و منال ايدى . قدس شريفه آيتك اوزره
قبريسدن ۷۶۰ كاريخنده كين بر آلمان سياحى بروسيله واقع و ايدر
بورن ، پستقوسه يازدى بر مكنوده : « خرسيتاللى ، غانك الك زككى
ميتورلى قبريسده كوزيله ياور .

اولان اهابلدين يول بولمبوب ۷۰۹ ده اودى قبريسدن قوراره جهور
اولشدر .
هانرى ينده واقع اولان دعوت اولدنه ۷۲۳ سندسه قدر
حكمدار اولش و بوسدت طرفنده اخلاسى برور تيج سياستيه
چاريلر ياشدر .

— ایکسچی هاتوری —

۷۸۳ — ۷۸۴

هاری جلوس ایدر ایتر قدس قواللی اوزوندکی حقوقی عداوته ایچون درحال ۲۰ دوغما ایله سوریدیه و اورادق بیتاللمه عزیمت و بوراداندده صور شهرینه واروب قواللی احلاظه مابرت ایتشدیر .
 یارالق مصر حکمداری ۵ پیوس یوندقار ۹ وفات ایددی و هلاکو ۹ هولاکو ۹ خان باشه طوبالادینی بر آلی طوائف حضرات ایله عراق و سوریه حواله سیند قدر ایندرک عمر طاقی تار و مار و ۷۸۶ تاریخنه قدر صیاء صور طرابلس شام شهرلری ضبط ایلدی . بیتاللمی خاصره ایدمکی سرده هلاکو خان وفات ایش ایدمه برته کچن خندوی خلیل اعراف خان اثر یدره اقتضاء فونکلری بر سرینه دهان ضعیفه باشلادی . پایا درنجی شیولانک معاونه کوندیش اولدنی بحیری بر بر قوه جسیه هیچ بر ایشه یرامدی . قبریس قوالی هاری پک مغرق احاره عسکر یلره منقسم اولان بیتاللمه معرکه سینده یالکو بر قیطلی مدافعه ایدمیلدی . زبرا قورانب ، انکاز ، وندیک ، جنوز شوالیلری آیری آیری قوماندازه تابع اولد قیزی کچی اوسیتالیه ، ناپلیه ، قوطون عسکری اوحاقلری افرادی یاله مستقل ایدیلر . بناء علیه خلیل اعراف خان ۷۸۹ سنده مصادف بر کجهده بهاجاتی تشدید ایله فونکلری ملوب و شهر مذکور بر خراب آلاده مقلوب ایلدی .
 قوال هاری ملوبسا و برارنده ولفنی آرزو ایدن . ناپلیه شوالیلره مهزنا قوریه عروبت ایددی . قیسک و تمیز آخرله ایض تقدسک کاملاً

تسجیر و استرداد ایدلسی فونک اقوامی شام و یونان پیلرند و دعوی سلطنت

— رنجی ژان —

۷۸۲ — ۷۸۳

رنجی ژان اوچمی هوکک یس خندومدن الک پروکی ایددی . فقط پیچاره بر مرض سرینه بیتلا اولوب بر سینه بر آلیق عهد سلطنتی پستر ملال و اضطرابده دور و اکال ایله عمر نو جوانلرک اوتوزنجی سنلیدی .
 نک جامه حیات ایتشدیر .

معتبر حکمرانان سلطانی پادشاه تبریزه تجاوز نده معاقوب اولسی اوزریه
هوک، قدسده عکاده بیت الحمدده اطاذه آسایشه موفقی اولدقین سکرو
آدریسه عودت ایلدیز

قدس و جوالیشده رونالولان مشکلات یاکر محامدین عرسک سداغفات
علیعلری دکل قرتک برنسانریک دعوائی سلطنته قیام الیه امور اناری
محور انتظامیندین چقارمش اولیری ایدی بوخلالده شارل داخو —
ماراتک کندیته تربع ایلدیک سقوفی تعقیب هوسیله بیت اللحمی ضبط
ایندی و بالاخره طوقدارانی چوغالدرق قدس قوللنی عنواتجه انحرار
ایلدی . هوک بو اسوالله نظر یقیدی ایله باقلق استیمرک بر قوه کاییه
ایله بیت اللحمی ایزدادده چالشدی اسوده مأوآ عودت ایلدوب آسکری
غنیب ایچون لیسونیه ، باقدیه ، غایتیاده نه قهر شوالیه زامتلری وار
ایسه کافهستی ضبط و انفرادی طرد ایلدی ۷۷۴ . شارل داخولک بر
مدت سکرو و قائمده یی ۷۸۱ ده هوک قدس قولالانده — طرد ایلدی
عسکری اوچاققری طرفدن — صاحب ایلدی . فقط هوک بانفت
اولق اوزره اقامت ایجی اولدیغی صورشهردده حیدلهرق — بیل موآ
امیدله تکرار قدسیه یکدیکندن بر قاچ کون سکرو — ایلدک اولدینگی
سندیسی اولان ۷۸۲ تاریخنده وفاته ایتمیش

موفقی مدیت و عالم بر ذات ایلدی . اکثر معاصری طرفندن
«صاحب السیف و القلم» عنواننه مظهر ایساندر ، سراجیم حکما اولوب
«وسیتی» موچیمده مدیفنی دخی حاوی اولان ظریف لایسین ماستری بو
اوچجیمی هوک انشالشدیرمشدر . موفقی حیدره شورا و حکما طرفند
کر حقو شعری و اثرلر یازلمیش

— اوچجیمی هوک —

۷۷۴

بیروت سیزری اولدیغی حالده ایکجیمی هوک و صاحبین سکرو قدیس
قوللند قوتان اوچجیمی هوک ذاتا لوزبان خاندانین اولوب والدی
ایزابل ریجی هوک کریمسی و پدری دخی دردیجی بونونک ایکجیمی
عبدوی عاریتک صلبنن ایلدی .

هوک ، اکال تجربه انجی کار آموز جدور مدیر بر قول ایلدی
معسر لولیکلاره فرلکاری ، انالاف و اسیر ایلکده اولرلندن اصلا تلاش
ایجیدی زرا قدس قوللنی کچ «فورانه» «عالتد ایلدی»

هوک بونک وفاتده مذکور قوللله اکیقین اقوللندین اولق اوزره
بر ادما یوریدوب نائل سرور و تاج و درحال صور شهرینه سوق ایلدی
قوه منظمه ایلدا و جوارى ضبط و تاراج ایلدی . فقط خانسی اولدجق
انطاکیه برتسیسی «ماریا» قدس قوللنک شارل داخولیه ویرلسی راییده
ایلدی . حالوکه قدس شهرى ، فعال و عمارت بر قولله محتاج اولوب
عجادهده عرب قارشوشده لافله مدافعده بر باره ایچوردی . یه بو
آراق یعنی ۷۶۷ سنه عجزیه سنده قدس قوللنک استادهای اوزریه
مکزیجی اهل صاحب غفری ایچاوب راییت تمسسی ایلدین ایشه قوللنی
اراضیه قوللنی ذاق ایلکده قولل ادوار کبی اندیشه ستر داخل اولدی .
واثن وهنا بولده اکل بر فورطلبه دنی اورکوب مملکتده عودت ایلدی
سکی سن لونی ترسیده وفات ایلدوب میدان مدافعده یاکر اکاتره قولیه
صاحب ترجمه هوک قالشدی .

ایکینچی هوک

۶۵۱ - ۶۶۴

مارینک موستیزنیک حیات انجمنی قبریس مسائلش تشریفه دوشور مشدر.
زیرا ایکینچی هوک بک کیم اولدوقی خلوس انجمن اولدیندن امر وصابیک
والدهسی پر نیدس د پله نانس طرفدن درعده اولنسی تذکر ایلدی.
بو خسالاده ویدیک و جنوز جمهوریتلری آره سنده باغلایان بر رقات
شدیده آتی دکر حوالینسی هرج و مرج انجمنده بر قتل ایلی بولرک
ادعا ایندکلی شی : عکاده سن صابا کلیسایه تصرف ایلی قبریس نایدی
برنسین بله نانس ویدیک طرفتی التمام الیه ۶۵۵ ده متفقاً اعلان حوره
محورو اولدی جنوز بر ایکی قوه مقاربت ایله میوب مطلوب اولدیلر
نایت پایا دردیجی آکساندر تالیپ پنه چالیدی . بوقونانی متاقب
طواشف اتراکدن منولر و ملوک مصر و لیبی و کونستانتینوپول و
مهاجمه یاشلاستلردی . اکثر بلاد اسلام کوردن آلدینی کیم
(۶۶۰) ده د محفاد و موفنده تأملیه کرومی دخی تفسیفه داچار
ایشلشد .

بوتدارکات و عوائل آره سنده قبریس نایدی بله نانس وفاتی وقوع بولوب
اداره حکومت نظارت و طیفه سی برورت سوری هوکه قودیع اولمشدر
بوزات نجیبز ایله یکی دوغایله بر مقدار عسکر اراکب الله سوریه کی
موتکارتک ایدانیه تشمک ایستدی و بر قاج محاربه نظر دخی بولدی
ایستده کیم قرال ایکینچی هوک کیشورکی اوززیده قبریه دعوت ایلدی
مولک دهساکدن قرال درت یاشنده اکران وفات انجمنده ولوزینان
قولی بوتکله ختام بولمشدر .

۶۶

مارنی بو اراتق افطاکیه . طرابلس شام ، برنسک کریمه سی زویج
ایندی بو تأمل متعاقب مارنی دخی یندی کیم خسته لدرق اوتوز اویج
یاشنده اولدینی حالده ۱۲۵۳ سنسک کلون نانی سکرینده و ۶۵۰ تاریخ
هجریسی اواخرینده وفات انجمنده .

KIBRIS TARİHİ

Naminada calis serir oldu.Kudüs krallığının iddiası fikir ve hayaline Pierre bir daha kapıldı. Donanmasıyla Rodos'a ve oradan Avrupa'ya kalkıp gittiysede sarf ettiği mesaiden hiç bir semere hasıl edemedi.

Ve kendinede evvela bir ehl-i salip seferi açıktan vazgeçmesi bildirildi. Kıbrıs ahalisi bu gavur ve cengaver kralın müddet-i medide devam eden isfarından usanmış ve asılsız adagan biraz istirhata varmasını temennide bulunmuştu.

Kralın biraderi Antakya prensi İskenderiye'de bulunan prens Jak ile beyinlerinde hafi ittifak edip bir ğaile ihdiaine müteşebbis oldular. Pierre Avrupa'dan avdet ettiğinde hükümeti dahilinde teşekkül eden hükümetleri, mütegalippleri tediye hazırladığı sırada fesat aratıp birgün kendisini sarayında ittilaf etmişlerdi. (sayfa; 71)

İKİNCİ PIERRE (782-769)

İkinci Pierre calis serir kralı olduğunda pek gençti.Vesayete validesi kraliçe (elenora) geçmek lazım gelirken müteveffa pısırik biraderi Jak yetişip emir vesayeti gasp etti fakat cezirenin ticaret ve asayışı mahvolup harcile,uğraş ile çok vakitler geçmişti. Anadolu müstemlekatından vazgeçip adanın emir müdafası henüz serkerdeliğe Koçeryan beşinci Lui ile Rodos'a şovalyelerini terk kı

lındı.Amir taka Anadolu'ya sahilinde kalan Frenk döküntülerini kamiren tardedip imaratını selametini katiyyen temin etmişti.

Kıbrıs'ın zevaline _ bu aralık yine meydana çıkan _ Venedik ve Ceneviz Cumhuriyetleride hizmet etmekteydi.

Hatta 773'te Ceneviz amiriyle <<Ğarağovar ğorağos>>cismice bir donanmayla Kıbrıs'a gelip Limasson şehrini tahrip etti ve oradan geçip Magosa'yı zabteyleti. Biade öteye beriye dehşetle salgınlar icrasından sonra genç kral Pier'i sarayında hapsetti. Lefkoşa kiliselerine varıncaya kadar bütün beyiti soydu. Üç ay kadar cezireyi böylece talak ettikten sonra evvelce vasi tayin olunan amim kral Jak rehin olmak üzere Ceneve'ye atıp gitti 773.

Şu halde anlaşılabilirki devrinde kuvve-i zabte ve dafii mefkud hükmündeydi. Her tarafta katl ve kattal ve gasp emval faili teşdit edip (sayfa;72) hatta kraliçe <<Elenora>> hanedan kralından serafı idam ettirdi. Harc ve dahilin şu dar caddelere kadar varan karışıklığına bir çare lazımdı. Kral Pierre kendine muavin ve zahir oluruz amile meyyalen dükası <<Jan kalesi>> kerimesi <<Valentin vaykotunu>> tezviç etti. Fakat bu münasebet yüzünden iğtisas-ı memleket bir derece daha arttı.

Çünkü kralın kan validesi Valentin, kralın validesi Elenora'yla tutuşup mesalih-i resmiyyeyi tadil ve tağyire kadar vardılar. Biçare Pierre ne yapacağını şaşırıp kemale yeis ve kederinden hastalandı ve dört ay sonrada yirmi altı yaşında olduğu halde onbir hane saltanattan sonra _terk ğadğ e hayat etmiştir. [782] (sayfa;73)

BİRİNCİ JAK (799-782)

Varis serir saltanat olacak meydanda bir kimse olmaması üzerine meclis-i ayan memleketin ictimasında halk iki fırkaya ayrıldı. Bir kısmı kralın hemşiresine hak verip bu suretle krallığa zevci Jak ilan ettirmek istiyordu.

Diğer fırka ise Ceneve'de henüz mahpus olan Jak'ı celp ile kral yapmayı istiyordu. Cenevizler Magosa şehri kendilerinde kalmak ve cezirenin her tarafında ticaretle meşgul

olabilmek şartlarını kabul etti diyerekten sonra Jak'ın azametini ruhsat verdiler. Jak Kıbrıs merasaltında karışık bir idareyle müstemlikat olarak Adana sahilindeki Korugos şatosundan maada bir şeye malik olmamıştı.

Bu hallede Osmanlı kavmi "necip_Yıldırım Bayazıt gibi kahraman padişahlarıyla Anadolu kıtasını yed teshir olmak ve mevkib-i hümayun pişdarları Karaman sahilinden Kıbrıs'a doğru bile bakmaktaydı.

Bütün Anadolu kıtasının bahr-i sefid havalesinde İzmir ile Ğorigosu'nda gayri belat ve şehirleri kamilen havza-i teshire alınmıştı. Yalnız bir anasırdan iken Osmanlılar'n Türkiye

cihangiranelerine mani olmak isteyen,mejdanda Karamanoğulları vardı. Fakat ikbal-i Osmaniye'nin düşman kıyısı olan Karamanoğulları 794'te fena halde mağlup edilerek eyaletleri zabdedilmiş ve bunlardan Ali Bey ile mahdumu Mahmut Bey esir edilmişti.

Jak bu muzafferiyat-ı osmaniyyeye karşı Bayazıt Hazretleri kesb münasebet dostaneden (sayfa;74) gayri çare olmadığını anlayarak aralıkta hediye-yi bahriyeler göndermekten hali olmazdı.

Hatta Niğbolu Muharebesi'nde esir düşen Avrupa prenslerinin tahlisi için padişah hazretlerine yine Jak dost ettirilmiş ve tertip ettiği bir heyet-i mebuseyi Bursa'ya kadar göndermişti.

Jak'ın bu dostu ve hediye olarak gönderdiği altından ve Lefkoşa sanatkaratı tarafından mamul onbin düka altan kıymetindeki bir şükürvan mazhar kabul padişah olarak medlulü, Sakız'da hükümrân olan Ceneviz sınırlarının kefaletleriyle fakat ikiyüzbin düka altını fedaya alınarak esirlerin azimetine ferman buyrulmuştur.

Bunlar meyanında Fransa kralının biraderi korkusuz Jak gibi hanedan hükümdarı yıllara mensub zevat-ı marufe bulunuyordu. Bu vak'adan bir kaç sene sonra Avrupa'dan ihaz sarhoşuyla bir ehl-i salib seferi daha açılmak üzereydi kral Jak dahi bu ittifaka dahil edilmişse de Bayazıt hazretlerinden gördüğü latif ve vafaya karşı hicap edip yerinden kımıldamamış ve ıslahat-ı dahiliye ile meşgul olacağı bir sırada altmış sekiz yaşında iken vefat etmiştir. 798 (sayfa;75)

JANUS 834-897

Janus pederinin vefatında yirmidört yaşını bitirmiş ve gayret-i şecaatte ve meşguliyet mütemadiyede tecrübeyi arttırmış bir kraldı.Bunula beraber bu zatın devir hükümeti diğerlerinde daha hatırnak olarak geçmiştir.

İlk teşbbüsâtı ticaret-i mahalliye-yi terki ettirmek ve kuvve-i askeriyye-yi tah-ı intizama almak ve talimat-ı mevcudeyi terkim ve tahim etmek oldu bundan dahi maksadı Cenevizler elinde kalan Magosa'nın istirdadıydı.

Cenevizler bu hale vakıf oldukta Janus'a Mısır gülemlerini müsletattı. 825 tarihinde Mısır donanması Kıbrıs'a yanaşp Limasson şehrini harabettiği gibi karaya döktüğü askerleriyle kralı"Kerveki'daya" mevkisinde mağlup ve esir olduktan sonra meğanayım Mısır'a avdet eylemiştir.

Janus Mısır'dayken bir meahide akit edip bu yükü vergi vermeyi ve Mısıslılar'a karşı bir dha harbetmemeyi ve Cenevizliler'in hukuk-ı mecariye ve siyayelerine tecavüz eylememeye taahhüdeyledi. Ve Kıbrıs'a avdedinde vefatına değin beş senelik ömrünü sulh içinde geçirmiş ve hatta Fransa'dan imdadına gelen şövalyeleri geri iadeyle kendi askerini bile silahsız bırakmıştır.

Janus elli altı yaşında vefat edip cesedi Lefkoşa'deki "Sen domanin"kilisesinde defnolunmuştur. (Sayfa;76)

İKİNCİ JAK (858-854)

Jan teslit için pek gençti. Fakat validesi "Şarlot deburbun" taç ve tahtına mahdumelerinin amillerinden kurtarmak için Jan'ın celusunu resmen ilan ettirdi.

Bu zata gelinceye kadar Kıbrıs kralları Kudüs kralı Anuvani'de beraber haiz olurdu. Jan ise Ermenistan beğliğinde ulve edildi.

Bununla beraber Cenevizlerle Magosa'da bulunmak hasebiylebir hukuk müşterek gibiydiler.

Neobe hükümeti Şarlot'a iki sene kadar hakimane idare-i hükümet etti. Bu aralık Anadolu'da "vukuat-ı azmiyye" serzede zuhur olmuştu hazreti Bayazıt Ankara muharebesi meşhuresinde nasılsa mağlup olarak memalik Osmaniye iğtişâşat içinde kalmış ve imaratları ikdamece malik osmaniye ilhak edilen imar,yine istiklal kesbiyle devlet-i osmaniyeyi bir korku elli sene kadar işgal etmiş oldular. Bu devir inhitat Kıbrıs için bir dem istirahat ve terk hükmünde geçmiştir. Hatta Jan Karamanoğlu İbrahim Bey ile tecdide muahide ve teyid münasebet etmiştir.Şu kadar ki o sıradaki muahede ve mütarekeler bir para etmeyip herşey kuvvete ve intizama ve cesarete tevfiik eylerdi.

[bir] Jan ve Janus isimleri arasında hiç bir fark yok gibidir. Ancak kral birinci Jan'a Janus tesmiye olmuş olup her iki surette dahi Jan ismi Cenuve lafzından müştak bulunmuştur. (sayfa;77) Naen aliye karaman oğlunun tecdid ettiği muahede hükmü pek devamsız olup her iki tarafına tedarikat harbiyeden ferağ olmuyordu. Karamanoğlu Mısır sultanıyla olan muahede namesinden dört sene sonra ittifak ile Kıbrıs'ı teshire kalkıştı ve kuvve-i askeriyesini kabineden sahil bahre kadar indirdi.Bu tasfir azmiye Rodos şövalyeleri mani oldukça Karamanlı tedarikat-ı askeriyesi neticesis kalmamak üzere aynı hevesle sekizyüzkırkseizde Goriğovus şehrini ve şatolarını zapt etmiştir.

Jan bu ahu ile mesamehe etti. Çünkü ahu ile mahaliyenin ifsad olunmuş üzerine harcı nazır etmek islafından hazır gibi bir neci Pierre gibi muktedir olmaya tevfiik eylerdi. Halbuki Jan'ın ilhakı bozulmuş ve efkarı bir deryayı zevk ve sefahete dalmıştı.Herbir kusurundan maade Jan bu aralık mevre serdar müteğallibi tedarike girmesi <<Elen-palaloğos>> ı tezviç ettiğimiz bura medare hükümeti ile alarak kendinede bir iktidar bırakmamıştır. Bu ahvale cevaz almak hasebiyle-vakıf olan aleiye amiri Lütfi Bey hafif bir donanmayla Kıbrıs'ı tehdide başladı. Jan Girne'deki şatosundan harca çıkmayıp Rodos'dan istimdat eyledi. Şövalyeleriyle Lütfi Bey'e karşı gelip Kıbrıs'ın bi-taraflığı temin olmak şartını dahi havi olarak sekizyüzelli tarihinde bir muahade imza ettirdiler.

Kıbrıs adası bir tehdit ile yed zapte geçirilecek kadar idareten muhtel olmuşken hiçbir tarafça bu cedde vasıl olan bulunmamıştı. (sayfa; 78)

ŞARLOT VE LUI DOSAVVA (858)

Jan, prenses Şarlot namında bir kız evvelada malik olduğu halde vefat etmişti. Şarlot pederinin vefatında kraliçe ilan edilip zevci Lui Dosovva ile idare-i hükümete başladı. Ve bir dereceye kadar krallığa sai olan biradere [fakat veledizinamiş]<<Jak Lobater>> Kıbrıs'tan tardeyledi bu zat zaniltebea ve herbir mazmum fenalığı kendinde cem etmişti bir haris şöhrat ve şandı. Orda doğruca Mısır'a azimitle hükümdarın huzuruna çıktı. Ve kendine edilen haksızlıktan bahis ile Kıbrıs'ta nüfuzunun iade olduğu takdirde himayasine girip hediye gibi cezireyi idare edeceğini ağlaya sızlaya arz ve vaadetti. Jak kuvve-i natıkasıyla melahatı sima evzai darbesiyle hükümdarın nazar katını celp eyleyip daha orada iken Kıbrıs kralı ilan ettirildi. Biada tecessiz olunan seksen parçadan ibaret bir Mısır donanmasına rakiben Kıbrıs'a azimet etti. (sayfa;79)

İKİNCİ JAK (873-860)

Jak Magosa sahiline yanaşıp karaya askeri döktü ve kendine iltica eden kara ahalisi ile beraber Lefkoşa üzerine doğru yürüdü.

Lui Dosavva kraliçe ile Girne şatosuna iltica ve oradan bir gemiye rakiben İtalya'ya firar eylemişlerdir.Şarlot tedarik edebildiği bir kuvveti Kalile ile tekrar Kıbrıs'ın Baf sahiline çıkıp müdafaya gayret etmişsede elindeki kuvveti tüketmekle çarneçar gariba Girne'ye saltanat etmiştir.

Jak'ın cezireye tamamıyla hakim olduğu tarih, hesap edilirse Şarlot ve zevci Dosavva bir ay kadar serbestçe idare-i hükümete mukabil ve beş altı sene mütemadiyen Jak'ın tatbikatı altında vakit geçirmiş oldukları anlaşılır Jak, bu muvakkaffiyetinin istihsaline sekizyüz altmıştan itibaren dört senede ancak muvaffak olabilmıştır.

Şu var ki bu vukuat Jak'ın ikmal resuh ve tecrübe etmesi için güya bir ders makamına geçmiştir.

Jak bir asırdan beri ve Cenevizler'in elinde kalan Magosa şehrini cüz-i bir tazyikten sonra zabtetmiş ve Cenevizleri sair iman ve şehirlerden dahi kamilen tardeylemiştir.

Jak'ın hemşiresi matrud ve mağlup Şarlot bir aralık Rodos'a,İstanbul'a ve Mısır'a kadar seyahatle hükümdarının iade-i saltanatına tevessüt etmelerini ricada bulunmuşsada hiçbir taraftan yüz görmeyip doksan yaşında olduğu halde Roma'da Vatikan sarayında vefat etmiştir. (sayfa;80)

Jak'ın idaresi bu aralık eski revnakını zayi edip Venediklilerin müdehalesi artmaya başlamıştır. Venedikliler murada ve sair muharebelerde Osmanlılar'da yedikleri sul-e tedi çıkarmak için bu defa tekrar ilan harbe kıyam ve ittifaklarına kral Jak'ın dahil olması için dahi sarf ikdam eylediler.Jak bu teklifi kabul edip hükümet-i Osmaniyyeye eslaf-ı meslulü reayette bulunmuştu. Venediklilerle beraber Karaman sahillerinde ve İzmir civarında dolaşmaya başladı ve bu esnada Venedik hanedanı cumhuriyesine mensup Katerina Cornar'ı ile akit izdivaç etti. Vakip izdivaçta Katerina Venedik Cumhuriyeti'ni varisliğine kabul edilip Jak'ın etrafında Kıbrıs krallığına dahi sahiğp olabilmesi teşrit kılındı.(871)

Bu mukavele name üzerine Venedik ticari Kıbrıs'ın her tarafına yapıldı. Bir takım ticaretgahları tesisine başladı.Jak iki sene sonra zevcesi Katerina'yı hamile bıraktığı halde 873 de vefat etti.Katerina'dan doğan çocuğa pederi gibi Jak tesmiye edildi. Jak kral ilan edilmiş ve neyabet hükümete validesi Katerina geçirilmişsede hakikatte ömür idare Venedik Cumhuriyeti'nin emir ve keyfine tabi bulunmuştu bu hali iki sene sonra genç kral Jak'ın vukua vefatı teyid edildi.

KIBRIS'TA VENEDİKLİLER VE OSMANLILAR

Lüzinyan hanedanın üç asırdan idare etmiş oldukları Kıbrıs ceziresi (sayfa;81) Jak'ın vefatından sonra Venedikliler'e intikal etti.Bir aralık ahaliyyi mahalliye Venedik idaresinde ayrılmak emeli olacağı mütealaasıyla silaha sarılmak istedi. Venedikliler her taraftaki istikametiele geçirmiş olduklarından hareket bağyeneğe meydan yer kalmadı.

Katerina amir idareyi,biraderi reis-i cumhur Serverus Kornarya terkiyle bir ay istirahat İtalya'da vak'a <<Usvulu>>şehrinde çekildi.(889)

Reis-i Cumhur Kıbrıs'ın idaresini "Fransuva Epriyenuli"ye havale etmişti. Bu zat eskiden mevcut istihkaneti tamire mukabil esasından hadım etti. Ve ahalinden ileri saranlara hak sükut olarak has ve zeemetleri birer birer vermeye başladı.

Bu tarihte Sultan Süleyman Kanuni, Macar Kral "Maksimilyan" ile muharebe olduğu

gibi Karaman Valisi bulunan mahdumeleri Şehzade Selim Hazretleri aralıkta Kıbrıs sahillerine bahre icra etmekteydi.

Kıbrıs'ın akibetinde bir istilaya uğrayacağını Venedikliler teferrisle suret-i mahsusata Gönderyan mühendisi "Jol savuryenan"marifetiyle yeniden istikameti inşaasında teşebbüs eyledi. Girne ile Magosa kaleleri bir derece tahkim ve Lefkoşa sair şehirlerinden kalesi inşaatı ahaliye mecburen tahmil kılındı.

Mühendis her yerden ziyade Lefkoşa'ye ehemmiyet verip kalesini ön ateş mıntıkasına, üç kapıya tenzil etti. Daha ikdam kalesinin sekiz kapısı var idi. (sayfa;82)

Kalenin berc veye ateş mıntıklarının inşaa ettiren namına tesmiye edilmesi mütehayyizen ahaliye ilan edilmekle altı ay zarfında, Lefkoşa şehri cismi duvarı geniş ve amik handikaları ve sican yollarıyla tahkim ve tezyin edildi.

Hazret-i Süleyman Kaşuni Akdeniz'de ticaret-i Osmaniyyenin tus'ene meydan vermeyen Venedik Cumhuriyeti'ni zaptıyla bir eyalet yapmak niyetinde iken 974 tarihinde vefatı vukua bulmakla Venedikiler bir müddet daha cezadan kurtulmuş oldular. Vakte ki Sultan Selim Şanı hazretleri celus buyurdular. Evail eyyam saltanatlarını Macar ve Yemen Goilin'in Tefine hasır olduktan sonra Kıbrıs üzerine tahvil ceh-i istila olmuştur.

Mufasselce yazılmış tevarihe nezaran Kıbrıs'ın zabte ve teshirine padişahın nedemesinde Josuf nası namında pür tekzili bir zat delalet etmiştir.

Güya Sultan Selim hazretlerine hazır padişahı çıktıkça -nese hasır ve enelerinden bil-ifsada güzel şaraplar yetiştiren Kıbrıs'ın Fatihini tavsiyede bulunurmuş.Meçhezemize görede Sultan Selim şanı hazretleri Kıbrıs kralığını Josuf'u vadetmiş ve hatta bu vaadinden ikdam nasiyi nakus ceziresi prensliğine bile nail etmiştir. Josuf krallık hayalini zihninde büyüterek islahası üzerine "Kıbrıs Kralı Josuf" ibaresini hak ettirmiştir.

Ömür dahilinin hüsn-ü temşitine ikdam olunmadıkça harciye ihdiasından istifade edilmeyeceği Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa tarafından her yere (sayfa;83) bildirilmekte olduğu gibi Venediklilerle daha bir müddet sulhan gaçip Kıbrıs seferinin vakti meahire teallik edilmeside padişah hazretlerine ihtar edilmekteydi.Koca Sokullu'nun bundan maksadı ise zihninde planı çizme Süveyş kanalını hafr ve kesad ile Fransız mühendisi Mosu Duvalsise'den üç sene ikdam alan-i medeniyete hizmet etmekteydi lakin [bir] Josuf nasının padişah hazretlerine ziyade haval etmiş ve bu aralık Osmanlı-Macar gemilerinin Kıbrıs korsanları tarafından gerk ve zabtedilmiş olmasına mebnı hazreti padişah iğzab edilmekle bir Akdeniz seferinin icrası naçar tahtı icraya alındı.

[Bir] Bu asırdaki tasvirat-ı amineyeyi medit perverane bundan iberet olmayıp daha evvel Azale denizine mensup olan (Sen) nehri ile "Dön nehri olacak "Hazar denizine dökülen ve Volga nehrinin yek diğerini garabiyet hasıl edildiği ve dört fersah kadar yer hafr olunursa Karadeniz'den bahr-i Hazara imrar sefen mümkün olarak Türkistan taraflarının taht-ı hükümet-i Osmaniyyeye idhal kabul olacağı Koga beylerbeyi olup funun riyazede maharet-i kamilesi olan Kasım Paşa tarafından arz olunmakla o hizmete kendi memur olup kapikle bölüklerinde birkaç bin askeri irsale ve işe mübaşeret tam kılınmışsada Kerimhanı devletkarları bu maksat hasıl ve hükümet-i Osmaniyye, Türkistan'a vasil olduğu takdirde karim imaratı payidar olamaz mütalaa garibesıyla suret-i hafitede tertib ettiği mukaddemat mekr ve karib üzerine oradan askerin avdetini icap ettirmiştir. (sayfa;84)

ADI GEÇEN KRALLARIN LİSTESİ

Pierre, Prens Jak, 2.Pierre, 5.Lui, Kral Jak, Yıldırım Bayezid, Kanuni Sultan Süleyman, Sokullu Mehmet Paşa, Janus, 2.Jan, Kral Korkidya, Kudüs Kralı Areoni, Karamanoğlu İbrahim Bey, Lütfi Bey, Şarlot, Lui Dosavva, Jak Lübater, 2.Jak, Konderyan, Jorur Korunar, Fransua İperyanor, Kral Maksimilyan, Jol Şoveryan, Kral Josuf, Kasım Paşa

ADI GEÇEN YERLER

Kıbrıs, Lefkoşa, Magosa, Girne, İstanbul, İtala, Fransa, Venedik, Ceneviz, Antakya, İskenderiye, Rodos, Limasson, Jân Kalesi, İzmir, Roma, Vatikan Sarayı, Türkistan, Korikos Şatosu, Bursa, Korikos Şehri, Mısır, Sen Dengin, Cenevre, Nacar,Baf Sahili, Girne Şatosu,İ svalu Şehri, Akdeniz, Karadeniz, Hazar Denizi, Volga Nehri, Sen nehri, Dön nehri.

ADI GEÇEN ÜLKELER

Neyahet Hükümeti, Lüzinyan Hanedanlığı, Kudüs Krallığı, Osmanlı İmparatorluğu, Karamanoğulları, Venedik ve Ceneviz Cumhuriyeti, Neobe Hükümeti, Ermenistan Beyliği

ADI GEÇEN DİĞER İSİMLER

Kraliçe Elenora, Valentina, Valide Şarlot Debure, Elena, Paleloğus, Katerina Corunar, Fransız Mühendis Dolesne, Koga Beylerbeyi

ADI GEÇEN KRALLAR HAKKINDA BİLGİLER

1.Pierre (1343-1369): 1359 senesinde kral olmuştur.Kuriko,Antakya,İskenderiyye'yi zabtetmiştir.1369 yılında yimi altı yaşında bir asilzade tarafından öldürülmüştür.

2.Pierre (h.769-782) (m.1353-1372):1372 yılında tahta geçmiştir.Cenevizliler'e esir düşer ve 21 ekim 1374 tarihinde yapılan anlaşmayla iade edilir.

1.Jak (h.782-789) (m.1372-1383): krallık tarihleridir. Osmanlı imparatorluğu ile dostane ilişkilerde bulunmuştur.Altmışsekiz yaşında vefat eder.

2.Jak (m.1464-1473):ikinci Pierre zamanında Magosa'ya yerleşir.Venedik'li asil kız Katerina Cornaro ile evlenir.6 emmu 1473 tarihinde ölür.

3.Jak:1373 tarihinde doğar ve 1374 tarihinde ölür.

Janus (h.834-897) (m.1382-1432): Pederi Kral Jak vefat ettiğinde yirmidört yaşını bitirmişti.7 temmuz 1426 tarihinde düşmanlara esir düşer. 1432 taihinde eli yaşında ölür.

2.Jan (h.858-834) (m.1418-1442): tahta geçeceği zaman çok gençti. Buna rağmen validesi kral ilan etti.

Şarlot: doksan yaşında Roma'da Vatikan sarayında vefat etti.

Lui Dosavva (h.858) (m.1342) pederi Jan'ın vefatında kraliçe ilan edilir.Krallığa aday kardeşi Kıbrıs'tan tardedilir.

Jak Lübater: (veledi zina deniyor) Kıbrıs'tan tardedilir.Krallığa adaydı.

Jevrur: Katerina Corunar'ın biraderidir.Jak'ın vefatından sonra Jevrur'a devrederler.

Maksimilyan: Macar kralıdır.Kanuni Sutan Süleman ile çarpışmıştır.

Kral Josuf: Zihninde Kıbrıs krallığı vardır.

Yıldırım Bayezit (1389-1402): Birinci Murat'ın oğludur. Kosova savaşından sonra veliaht ilan edilir. Saruhan, Aydın, Germiyan, Menteşe, Hamitoğlu Beyliklerine itaati altına alır. Başta Macar olmak üzere Haçlı ittifakına karşı Niğbolu savaşını yapar ve yener. Karamanğullarını 1397 yılında ortadan kaldırır. Venedik sahillerine bası düzenlemiştir. İstanbul'u kuşatmıştır.1402 yılında Ankara savaşında Timur'a yenilmiştir ve vefat etmiştir.

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566): Osmanlı'nın en muhteşem dönemidir. İç isyanları bastırıştır. Belgrat'ın fethi, Macar krallığının himayesi, birinci Viyana kuşatması, dış ilişkilerde üstünlük, deniz seferleri, fetihler vb. bir çok icraatta bulunmuştur. Ülkeyi babasından aldığı 6.557.000 kilometre kare idi.Ülkeyi bıraktığında ise 14.893.000 kilometrekaredir. 7 eylül 1566'da 73 yaşında öldü.

Sokullu Mehmet Paşa (1564-1579): Enderunda yetişmiştir. 1564'te vezir-i azam olmuş 1579'a kadar kalmıştır.İ kinci Selim'in isteğiyle 1570'te Kıbrıs'ın fethinde bulunmuştur. İnebahtı deniz seferi, Don Volga, Süveyş kanalı projeleri, Karadeniz, Marmara projeleri vardır.1579'da ölmüştür.

ADI GEÇEN BAZI YERLER HAKKINDA BİLGİLER

Limassol: 2 temmuz 1570'te Osmanlı tarafından fethedildi.

Girne: 9 temmuz 1570'te teslim oldu.

Lefkoşa: 22 temmuz 1570'te kuşatıldı.9 eylül 1570'te alındı.

Baf: Lefkoşa'nın fethi üzerine aynı akıbetten korkan Baf 12 eylül 1570'te teslim oldu.

Magosa: 18 eylül 1570'te kuşatıldı. 1 ağustos 1571'de alındı.

Girne Kalesi: (1192-1211) Kuzeyden gelen akınlara karşı korunmak için Lüzinyanlılar tarafından yaptırılmıştır. 1489'da Venedik kontrolüne geçmiştir.9 temmuz 1570 yılında Osmanlı imparatorluğu almıştır. Kalenin içinde Bizans kilisesi (St.George) vardır.

Limassol kalesi:8. yüzyılda Lüzinyanlılar zamanında inşaa edildi. Venedikliler Leftari olarak adını değiştirmişlerdir. 1 temmuz 1570'te Türk bayrakları dikilmiştir.

Roma: Medeniyetin beşiğiolarak bilinir.

Vatikan sarayı: İtalya'da Roma'nın en önemli saraylarındandır.

İstanbul: 1453 Osmanlı'nın fethi, 1923 Türkiye Cumhuriyeti ilidir.

ADI GEÇEN ÜLKELER HAKKINDA BİLGİLER

Lüzinyan hanedanlığı (1192-1489): Arslan Yürekli Richard Kudüs eski kralı Guy De Lusignan'a satmıştır. Guy De Lusignan Kıbrıs'ta feodal bir idare düzeni kurdu. Lefkoşa'yı başkent yaptı. 1194'te öldü. Yerine kardeşi Amaury geçti. Bu sülaleden gelen on iki kral 1489'a kadar Kıbrıs'ı idare ettiler. Bu tarihten itibaren Venedik idaresi başlamıştır.

Venedik ve Ceneviz Cumhuriyetleri: Lüzinyanlılar döneminde Kıbrıs'ta Ceneviz ve Venedik'e ticari haklar verilmişti. Bunun için rekabet halindeydiler. Lüzinyan Kralı ikinci Pierre'nin tac giyme merasiminde 1372 yılında Ceneviz ve Venedik ileri gelenleri kralın atının yanına gider atı güderlerdi. Bu yüzden rakipler arasında kavga çıkar ve birçok Cenevizli öldürülür. Cenevizliler bunun üzerine Lefkoşa'yı işgal eder, sonra Magosa'yı alırlar. 21 Ekim 1374'te anlaşma yapılır. Magosa'ya yüzyıla yakın zamandır Cenevizlilerin elinde kaldı. Tabii Venedik ve Cenevizliler menfaatleri icabı anlaştılar. Osmanlı İmparatorluğu 1570'de aldı.

Kudüs Krallığı: Kudüs eski Kralı Lüzinyan hanedanının başı olan Guyde Luzignan'dır. Arslan yürekli Richard tarafından Kıbrıs'ı satın almıştır.

Karamanoğulları: Selçuklular Oğuz boylarından olan Karamanlılar'ı Ermeni'lere karşı İçel ve Ermenek taraflarına yerleştirmiştir. Kendilerini Selçuklu varisi Anadolu Türk Beyliklerinin koruyucusu olarak görmüşlerdir. Yıldırım Bayezit Konya'yı alarak 1398'de beyliğe son verir.Y ıldırım Bayezit 1402'de Ankara Savaşında yenilince Karamanoğulları yeniden kurulur. İkinci Bayezit zamanında 1483 yılında Osmanlı Devleti'ne kesin olarak katıldı.

Osmanlı İmparatorluğu:

Kuruluş: İstanbul'un fethine kadar geçen dönemdir (1299-1453);

Osman Bey (1281-1324), Orhan Bey (1324-1362), 1.Murat (1362-1389), Yıldırım Bayezit (1385-1402), 1.Mehmet Çelebi (1413-1421), 2.Murat (1421-1451).

Yükselme devri: 2.Mehmet (1451-1481), 2.Bayezit (1481-1512),Yavuz Sultan Selim (1512-1520),Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), Sokullu Mehmet Paşa (1564-1579).

Durakama devri (1579-1639): Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümünden itibaren başlar, Kalofça anlaşmasına Karlofça anlaşmasına kadar devam eder.

Gerileme Devri:1699'da başlar. İlk defa Karlofça anlaşmasıyla toprak kaybedilerek gerileme devrine girilir. 2.Mustafa (1695-1703), 3.Ahmet (1703-1730), 1.Mehmet (1730-1754), 3.Osman (1754-1757), 3.Mustafa (1757-1774), 1.Ahmet (1774-1789), 3.Selim (1785-1807).

Yıkılış:(1807-1923): 2.Mahmut (1808),Alemdar Mustafa Paşa, Abdülmecid (1839), Abdulaziz, 5.Murat, 2.Abdulhamit.

Türkiye Cumhuriyeti: 1923.

فی الحال مع الشاه مصره قنار در ملك كبرى و بر رواننده مصر بكنار كبرى
تقديم المديكى آلتى قبريس قورصا المرى بارفتن صندباديش و شيخ الاسلام
ابوالدود افنديك بوياده فتوى بويرو ملك لازم كلىنه مېي ۹۷۶ سنه هجره بنده
وندك جمهوريته رسماً اعلان حربه ابتدائى .
استاد و حله قنار كات حربه دن اوله قى از مدت طرفند او جيوز التمش
قطعه باغ اولان دوتماي ها موته مؤذر زاده علي پاشا قودان و لاله مصطفى
پاشا در بار بين قاپو و ناظرولى بكار كيسى اسكندر و حرمش بكي در و باشي
باشا لاله روم الى بكار كبرى شهر نوردن ميزول مظفر پاشا و دها
ساز التمش مستحق بكي و ميسلى ارادى و پيش بكار بكي حرمى عسكرى
مذكور دوتمايه اركاب اولوب ميلاد يك بشور سباسب ماسيك بكارى
برنجى كوشه و صادق خضر لك طرز و توش بديى سمعك دهى الحجه مېي
اوله اسكندره بشا خاش و كندن حركت اولمش و وزير تاش پاشا باشا لاله
ورودى ملحوظ اولان دوشين كبرى مباحه بچون دوتماي هميون لاله
جزيره لاله آلو قناره آلسى اراده بويرو بشور :

بويقد احتراز و ديككارك پاي بشي « ي » به مرا حمله تسايير و تجهيز
ايندو بكارى اهل سلب دوتمايك دوتماي ها و توش اشغال لاله مانع فتح
اوله بندن نشيت انجمندى . حالوكه وديككارك اندكارى ظلم و اعتسادن
امالى جزيره عابدا لاله ورودينه انظار ايندى كى حين حاجتبه قبريس
خرستيا نازيك معاوننده بويرو بقطارى حضرت پادشاهك بخروى اولوب

پادبرلكده اولدينى كى وديككارك دها بر مدت صلحا كچوب قبريس
سفرينك وقت آخره تعليق ايندى ده پادشاه حضرت توريه اخطار اينلكده
ايدى . توجه صوفوليك بوندن مقصدى ايدى همنده پلانى جيزيلين
سروش قنالى حفر و كشاد ايله فرانسه سهندى موسو دولسپدن اوچ
هنه اقدم عالم مدينه خدمت اينك ايدى ككن [۱] ژوزف نابيك پادشاه
حضرت توريه زياده حاول اتمش و بوارا قى عثماني تيجار كچلرينك قبريس
قورصا المرى طرفدن غرق و ضبط ايندش اولسند مېي حضرت پادشاه
اعصاب اينلكده بر اتق دكر سفرينك اجراسى ناچار تحت اجاره اندى .

[۱] بوعصمه كى قصورات عرابيه مدينه بوزر لاله بويرو عيات
اولوب دها اول آتاقى دكرينده منصب اولان (سن) بوى الله دون .
بوى اوله جق « حزن دكرينده دوكلين وولنا بويونك كندكرينه قريت
حاصل ايندى و درت فرسخ قندو بر حفر اوله و ايسه قوه دكرين بخر
جزيره اسرار سفرينك اوله قى تركستان طرفلرك تحت حكومت عثمانيه
ادخالى قابل اوله جق كنده بكار كيسى اولوب قنون رياضيده مهارت
كلامسى اولان قاسم پاشا طرفندن عريض اوله لاله او خدمت كندى مامور
اولوب قيو قولى باوكار بدن بر قلع بيك عسكر الرسال و ايشه ميسرت
تلمى قلمش ايسه قويم خانى دولكراي بو مقصد حاصل و حكومت عثمانيه
ركستانه واصل اولدينى تقد بويرو قويم امارق پادشاه اوله مرطاله غرضيه سيله
صورت خفيه تريب ايندى مقيمات مكر و قروب اولزينه اورادن
عسكرك عودتخا ايچاپ ايندو مشور .
« تاريخ و قايه »

قلعه نك برج و یا آتش منطقه نيك — ازشا ایدرون نامیده شده
ایندی ، مخدیان اهالی به اعادان اینکله التي آتی طر شده ، لغوشه شوری
ایندی مخدیان اهالی به اعادان اینکله التي آتی طر شده ، لغوشه شوری
چشم دیوار ، کیش و تحقیق خندقلر و صیحیان یوالیله تحکیم و تزیین
ایندی

حضرت سلیمان قانونی ، آتی دکرده تجارت عنایت نك توسعه میدان ویرمیں
وندیک جمهوریتی ضبط ایله بر ایالت باقی نیتنه الکن ۹۷۴ تاریخده
ومالی وقوع بولمقله و نندیکلر بر مدت ده جزدان قورتلش اولدیلر
وتقاکه سلطان سلیم ثانی حضرتلری جلوس یوردیلر اوائل ایام مططتلری
عمار توین عواقلنک رفته حصر ایلدکن صکره قبریس اوزرینه تحول
وجه استیلا اولمشدن .

مصلحتلری تاریخی نظراً قبریسک ضبط و تخرینه پادشاهک

مسلکندن کوزف ناسی لمانده پورکزی بر ذات دلالت ایتشد .
کویا سلطان سلیم حضرتلریه حضور پادشاهی به چقد فیه —
نشوه خدروانه نین بالاسفاده کوزل شرابلر تشدیرن قبریسک تقنی توصیه
بوانورمش مأخذمه کورده سلطان سلیم ثانی حضرتلری قبریس
قراللی توزفه وعد ایشرحی بووعدندن اقدام نامی نی ناقوس جزیره سی
برسلکنه بیه نائل ایتشد . کوزف قراللی خیالی ذهنده بولمکلر
اسلمسی اوزرینه « قبریس قرالی کوزف «عباره سی حک ایدرمشدر .
امور داخله نك حصن تمشینه اقدام اولمقله غوالل خاریجه احداثندن
استفاده ایدیلر پاجکی صدر اعظم صوقوللی محمد پاشا طرفندن مر بار

زاتک وفاندنی صکره و نندیکلر انتقال ایندی . بر آرائق اهالی علیه
وندیک اداره سندن آرائق اولی اولمقلی مطالعیه لاهسلاحه صارلق ایندی .
و نندیکلر هر طرفه کی استکاماتی اله کیموش اولدقلرندن حرکات پاشایده
میدان برافلدی .

قائین ، اصراداده نی ، برادری رئیس جمهور کوزف قورباریده ترک
ایله برای استراحت استیلایه واقع « اصراو » شهرینه جکلدی ۸۸۹
رئیس جمهور قبریسک اداره سی « فرانسیز بولمقل » به حواله ایتشدی .
بو ذات اسکیدن موجود استکاماتی تمیزه مقابل اساسندن هدم ایندی
واهلندن ایلرو وارانلوه حق سکوت اولدقلر خاص و عام تلری برز برز
ویرمه باخلدی .

بو تاریخده سلطان لمان قانونی محار قرالی « ماعسمه لمان » ایله محارب
اولدنی کی قرمان والیسی بولان محمد و ملوی شهراده سلیم حضرتلری
آرائقه قبریس ساحلاییه بخیراً چاپلر اجر ایتکده ایندی .

قبریسک عاقلده بر استیلایه اوضا به جعی و نندیکلر تفرسه صورت
مخصوصاده کوندیریان مهندس « کوزل سالورینلی » معرفیه یکین
استکامات انشاسته تشیت ایندی . کرینه ایله ماعوسه قاعدلری برزجه
تحکم و تقوت و سائر شهرلرک قلاعی انشائی اهالی به مجبوراً تحویل
قلدی .

مهندس مر بردن زیاده تقوتیده اهیت ویروب قلعه نی اون آتش
منطقه سواج قوتیه توبلی ایندی ده اقدم قاعدلک سکر قورسی وار

ایکینجی ژاقی -

۸۶۰ - ۸۷۳

ژاقی ماعوسه ساحله یناشوب قریبه عسکری دولتی و کندنه التیما ایندن قرا اهالییی اله برابرلقوشه اوزرینه طوغری یوریدی .

لونی دوساوا قرا لیمه اله برابر کدرینه شاتوسنه التیما واورادن برکی به راکا ایستالیم فرار ایشلورد . شارلوط تدارک ایلده سلیسکی بر قوت قلیله اله تکرار قهریسک یاق ساحله چیتوب مدافیمه غیرت ایش ایلده الله کی قوت توکملکله چار ناچار تسلیم کریبان سلطت ایشلرد .

ژاقک جزیرمه تامله حاکم اولدینی تاریخ ، حساب ایللور ایسه شارلوط و زوجهی لونی دوساوا برائی قدر سربسته اداره حکومته مقابل ایش ایلده ، تادیا ژاقک قضیاتی الله وقت کچومش اولدقلری اکلاشیاور ژاقی ، بوموقیتک استحصاله سکیزوز القشمن اعتباراً درت سنده الحق موق اوله ایشلرد .

شواراکه بوموقیات ژاقک اکال رسوخ و تجربه ایشی ایچون کویا بر درس مقامه کچمشلرد .

ژاقی نار عصر دینور جزیرالک الله قالا ماعوسه شهرینی جزئی بر تفضیقندن سکره صطایقش و خنوز لری سائر ایان و شهر لردن دخی کاملاً طرد ایشلرد .

ژاقک هشیره سی مطرود و منلوب شارلوط بر آراق ردوسه استانبوله و مصره قدر سیاحتله حکمدارانک اعاده سلطنته توسط ایلرینی رجاده بولمش ایلده هج بر طرفدن یوز کوره موب طلقسان یاشنده اولدینی حالده روماده و ایستان سرانده وفات ایشلرد .

قاراک اداره سی بوارالق اسکی رونقنی ضایع ایلدوب و دیپکلیارک مدخلاتی آرمقده بائیدلا شیدی . و دیپکلیار هراده و سائر عمارت لردن عثمیلردن

یدکلری ساه تادیی حقیقار می ایچون بوقمه تکرار اعلان حر بدقیام و اخلاقینه قوال ژاقک داخل اولسی ایچون دخی صرف اقدام ایلدیلر . ژاقی

بو تکلیفی قبول ایلوب حکومت عیایه اسلامی متلو رعایتده و تلماسدی . و دیپکلیار الله برابر قزمان ساحلاردن اوزمیر جوارینده طولاشمنه ایشلادی .

و بو ایشله و دینک خاندان جهور لیسنه منسوب قاترین قورلارو الله عقد ادرج ایلدی . و عقیب از دواجده قاترین ، و دینک جهور لرتک وارلکله

قبول ایلدیلوب و قاترین و فائنده قورس قراتلله دخی صاحب اوله یلسی تشریط قلدی . ۸۷۱

بو مقاوله نامه اوزرینه و دینک تجاری قهریسک هر طرفه یلسیدی . بر طایف تجار کاکملر تأییدنه باشلادی . ژاقی ایکی سنه سکره زوجهی

قاتری حامله راقدینی حالده ۸۷۳ ده وفات ایلدی . قاترین طوغان

چو چوغه یزدی کی ژاقی تسمیه ایلدی . ژاقی قوال اعلان ایلدیش و نیابت حکومت و الله می قاترین کچومش ایلده حقیقته امور اداره

و دینک جهور لرتک امر و کلفه تابع بونمقدی بو حالی ایکی سنه سکره کچ قوال ژاقک وقوع و قالی تأیید ایلدی .

قوریسیمده و ندیکلیار و عثمیلر

اوزستان مکانلارک اوج عصر دینری ایلره ایش اولدقلری قلدیس جزیره سی

شارلوط و لویی دوساوا

۸۵۸

ژان . پرنس شارلوط نامند . بر قز اولاد مالک اولدیی حاله وفات
ایشیدی شارلوط پرنسک و فائنده قز ایجه اعلان ایلیوب زوجی لوی
دوساوا ایله اداره حکومته باشلادی . و بر درجه قدر قز الله سالی
اولان برادری [فقط ولدنا ایض] ه ذاق لوبار . قبرسدن طردایدلی
بوفات ذنی الطبع و هر بر مذوم فنانی کندنه جمع انش بر خریس
شهرک و شان ایدی . اورادن طوعریجه مصره عتله حکمدارک حضوریه
چیتمی . و کدینه ایدیلن حقیر تقدس محله قبرسده نوذینک اعاده
اولدینی قدیرده مصر جایسته کیوب بر خدیوی کی جزیره ای اداره ایدمه حکمتی
آعالیه سزیه عرض و عتایدی . ژان قوه ناطقه سیله ملاحه سیار اوضاع
دلرباسله حکمدارک نظر حقیر رجب ایلیوب دها اوراده اکن قبریس قرالی
اعلان ایدیرلدی . بده تجیز اولان سکسان پارچدن عبارت بر
مصر دوختاسنه راکباً قبریه عزیمت ایدی .

ناه علیه قرمان اوغلتک تجدید ایتدیکی معاهده حکمی پک دوامست
ولوب هر ایکی طرفیه تدارکات حربیه قز قارغ اولیوردی قزمان اوغلی
مصر سلطانیه اولان معاهده نامهندن درت سنه حکره اتفاق ایله قبرسی
تسخیره قاتقدی و قوای عسکریه سی قونیدن ساحل بحره قدر ایدردی
بو تصور عظیم دروس شوالیدری مانع اولدقه قزمانلی تدارکات عسکریه سی
نیجه سز قالماق اوزره عین هوسله سکزوز قز سکرده غورینوس شهرتی
و غولرینی ضبط ایتسدر .
ژان بو احواله معاهده ایتدی . چونکه احوال علیه ناک افساد اولنسی
اوزرینه خارجه نظر ایتک اسلافندن حاری کی . برنجی پیش کی مقدس
اولمه توقف ایلدی . حالیکه ژانک اخلاقی بوزولش و افکاری
بردریای ذوق و سفاقته طالش ایدی . هر بر قصورندن ماعدا ژان
بو آراتی موره سردار متغلی تنودورک کریمسی ه المن - پاله لوغوس ه ی
زوج ایتدیکده مزبوره اداره حکومتی الله آلورق کندنه بر اقتدار بر اقامسدر .
بو احواله جوار اولتی حسیله - واقف اولان علاقه امیری لطیف پک
خفیف بر دوخا ایله قبریه سیده باشلادی . ژان کریمده کی شاتوسندن
خارجه چیتمه سیوب ردوسدن استمداد ایلدی . شوالیه لیلر لطیف پک
قارشو کلوب قبرسک بی طرفتی تأمین اولتی شرطی دخی حاوی اولورق
سکزوز الی تاریخنده بر معاهده اعضا ایتدیردیلر .
قبریس عادی بر تمدید ایله یه صیغه کچیرله چک قدر اداره عتلا اولش
اکن هیچ بر طرفیه بو حده واصل اولان بولماسدر .

— ايگنجي ژان — (۱)

۸۳۴ — ۸۵۸

ژان تسلط اچون ده سالڪ ڪڇ ايدى . فقط والده سى «شار اولط و بوربون»
تاج و تختى غلاميلرنيك عيلرندن قور ارمق ايجون ژانك جلوسى رسما
اعلان ايدى روى .

بو ذاته ڪلنجيد قدر قبريس قزاللى قدس قزالى عنوانده برايو
حائر اولوردي . ژانه ايسه ارمنستان ٺڪا ڪي ده علاوه ايدلى .
يونكله برايو جنوزيلر اناغوشده بولمق حسيلاه بو حقوق مشورڪ
ڪي ايدلىر .

ناٺيه حڪومت شارلوط اٽڪي سنه قدر حڪماه اداره حڪومت ايدى .
بواراق اطاوليده وقوط عظيم سرزده ظهور اولشيدى حضرت باريد
انقره عياريه مشهوره منده فصله مغلوب المرق ممالك عثمانيه اغتسلات
ايجنده قالمش و امارتلى اقدمه ملك عثمانيه الحاق ايدىلن امرا .
ينه استقلال ڪسب الله دولت عثمانيه بر قرق الله سنه قدر اشغال
انجمن اولدىلر . بودور انحطاط قبريس ايجون برده استراحت و ترقى
حڪم ڪمشنر . حتى ژان قرمان اوغلى ابراهيم بك الله تجديد معاهده
و ثابيد مناسب انجمنر . شوقدر كه اوسره ڪي معاهده و مزاره ڪلر
بر پايه انجوب هر شى قومه و انتظام و جساته توقف ايلردى .

[۱] ژان و ژانوس اعلى آره منده هيچ بر فرق بوق ڪيدير . انجق
قوال بونجى ژانه ژانوس تسيه لولش اولوب هر اٽڪي صورده دى
ژان اسمى جنوه (۸۴۹) لفظندن مشتق بولشدر .

— ژانوس —

۸۹۷ — ۸۳۴

ژانوس پديريك وفاتده ڪرى درت ياشي بومش و غيرت شجاعتده
و مشغوليت متايدده تجربى آتيريش بر قوال ايدى . يونكله برايو
بو ذانك دور حڪومتي ديكر لڙندن ده خطرناك اولمق ڪمشنر .

ايڪ تشيقاتى تجارت عليه ترقى ايندىر مڪ و قواى عسڪريه تحت
انتظامه المى و تليات موجوده ترقيم و تحكيم اٽڪ اولدى بوندى
دى مقصدى جنوزلر انده قلان ماغوشه ڪ استرداى ايدى .

جنوزلر بو حاله واقعا اولده ژانوسه مصر ڪولمليرى سلطانيندى .
۸۶۵ تاريخنده مصر دوتامسى قبريسه يناشوب ليسون شهرى خراب
اينديكى ڪي فريده دو ڪديكى عسڪر ايله قزالى ڪرو ڪيا . موقنده مناوب
واسير ايلد ڪد نضمره مع غيايم مصره عودت اللشدر .

ژانوس مصرده اٽڪي بر معاهده عقد ايدوب يونكله وريكو وريكى
و مصريلرله قارشو بردها حرب اٽماكى و جنوزلر لڙا . حوق تجاربه
و سياستده محاور الما ڪي تصد ايلدى . و قبريسه عودتده و فاتده
دڪن بش سئال ڪري صلح ايجده ڪيرمش و حتى فرانسه دن امداديه
ڪلن شواله لرى ڪيريه اعاده الله ڪندي عسڪرى بيله سلا حيدر
براقشدر .

ژانوس الله ياشنده وفات ايدوب جسدى لفظوشده ڪي «سن دومه نيك»
ڪليسا منده دفن اولمشدر .

— برنجي ژاق —

۷۸۲ — ۷۹۹

وارث سرور سلطنت اوله جي بياندانه بر کيسه اولامسي اوزرسيه عجاس اعيان مملکت ايتانه خنق ايکي فرقيه آبرادي . بر قسمن قرالک عيسيه حقي ووروب بو صورته قرالنه زوشي ژاقي اعلان اينديرملک ايتيوردی .

ديگر قرقه ايسه جنوده هوز عيوس اولان ژاقي صليب ايله قرال يايغي ايتودي . جنوزلر مافوسه شهري کنديلرينه قالق و جيزرملک هر طرفنده تجارتله مشغول اوله بيک شرطلري قبول اينديرکدن صکره ژاقلک عزيمتد رخصت وريدلر ژاقي قهرسيه مواسلتمه قاريشيق براداره ايله مسهلکات اوله قی امله ساحلده کی قورخوس شاونسندن ماعدا بر شينماک اولاشدی .

بو خلاله عاتل قوم تحيی — ييلدريم بايزيد کي قهرمان يادشاهلرله آناطولي قلمه غني پندسخنه آلقده و موکب جايون يشدارلري قرمان ساحلندن قهرسيه طوغري يله باققده ايلدی . —

شون آناطولي قلمه سناک بحر سفيد مواسلتمه ازير ايله عورنوسدن غربي بلاد و شهرلر کاملاً حوزة تسخيره انشیدی . ياکز بر عناصيردن ايکن عاتليرک ترقيات جهانکيه لرينه مانع اولقي ايتين ، ميدانده قرمان اوغلاري وار ايدی . فقط اقبال عاتليرک دشمن قورسي اولان قرمان اوغلاري يدي يوز طفسان درنده فسا حالده مغلوب ايديلرک اياتلري محبط ايدلش و بوللردن علی پک ايله محدودي محذبک اسير ايداشدی . ژاقيو مطلقايات عاتيه قارشو بايزيد حضر تلر يله کسب مشايست دوستانه دوز

عبري چاره اولمدينی اکلايدرق اره قله هديه پيملر کوندرمکدن خالی اوللاردي .

حتي نيکولي محاربه منده اسير دوشن آورويا برنسلرک تخايي الجول پادشاه حضر تلر يله ژاقي توسط ايتديرلش و ترتيب ايتديکی بر هيت ميوتدي پروسيه قدر کوندرمشدی .

ژاقلک بو توسطی و هديه اوله قی کوندرديکی اتوندين ولف قوشه صنعتکارلای طرفندن معمول اولن بيک دوقه اتوني قيمته کی بر شکروان مظهر قبول پادشاهي اوله قی آيدوس ، مدالو ، ساقزده حکمران اولان جنوزيسوزلرلرينک کفائيله فقط ايکي يوز بيک دوقه اتوني فديه الديرق اسيرلرک عزيمتد فرمان ييورلشدر .

بولر ميانده فرانسه قرالک برادري قورقوسز ژاقي کي خاندان حکمدار يلره منسوب ذوات معروفه بولتيوردی . بو واقعه دن بر قالج سنه صکره آوروپادن اخذ ثاره وسيله بر اهل صليب سفري دهها آچلق اوزره ايدی قرال ژاقي دشني بو اتفاقده دعوت ايدلش ايسه ده بايزيد حضر تلرلرندن کوردیکی لطف و وفايه قارشو عجاب ايدوب يردن قلدا ماش و اصلاحات داخليه الله مشغول اوله جي بر صره ده انفس سکر ياعنده ايکن وفات ايتشدر . ۷۹۸

حتی قریبیه ه لده نور ه خانان قریبیه زانی اعدام ایندی دی .
 خارج و داخلک شو در جملہ قدر واران قاریشقلغه بر چاره لازم ایدی .
 قریبیه کندنه معاون و مظهر اولور زعمیه ملان دودنسی ه زان قالیسه اسه ک
 کریمسی ه ولاتین و یوقنسی ه بی ترویج ایتدی . فقط بر مناسب
 بوزلن اقتشاش ملک بر درجه دها آرتدی .

چونکه قریالک فائق والدہمی ولاتین ، قریالک والدہمی قلیه نور ایلہ
 طوبوشوب مصالح رسیدی تبدیل و تقیمہ قدر واردیلو . پیچاره
 پیتر نه پاهه صنی شایر ووب کال یاس و کدرندن خسته لیدی و درت ائی
 مکرده مکرمی الی یاشنده اولدیغی حالده او بیه حنه سلطنتن مکره . ترکه
 و غننه جات اینشدر . [۷۸۲]

— اکنجی پیتر —

۷۸۹ — ۷۸۲

اکنجی پیتر حالس سریر قریال اولدیتده یک کنج ایدی . و صایه
 والدہمی قریالچید (ننه انور) کچمک لازم کلورکی متوفی بیترک برادری
 زانی یتسوب امر و صایغی عصب ایتدی فقط حیرزه نک تجارت و آسایشی
 عو اولوب خارچله اوغراشلا جق و قتل کچمک ایدی . آناتولی
 مستاکا کادن و از کچیاوب آطلنک امر مدافعه می هنوز سرکرده لکه کچیربان
 بشچی لوی ایلہ ردوس شوالیه لینه ترک قلندی . امیر طاقا انظالیه
 ساحلده قلاں قریک دوکتلرخی کاملاً طرد ایدوب امارتک سلاطنتی قطعاً
 ثابتن اینشیدی .

قریبک زوالنه — واراق بیه میدانہ چقان — وندیک و جزیر
 جمهور یلری ده خدمت اینکده ایدی .

حتی ۷۷۳ ده جزیر آمبرالی ه غره هوار قره غوس ه جسمیه بر دونما
 ایلہ قریبیه کلوب لیسون شهرتی تخریب ایتدی و اورادن کچوب مانغوسه بی
 شیط ایلدی . بده اوندیه برویه دهشتلی صالینلر اجرا سندن مکره کنج
 قریال پیتری سرانده حبس ایتدی . لفقوشه کلیسالینه وارنجیه قدر
 بتون بیوتی صوبدی . لوج آئی قدر جزیره بی بویه حه تلاق ایتدکده مکره
 اولبله وصی تعیین اولان عم قریال زانی رحمن اولور . جنویه آتوب
 کیتدی ۷۷۴ .

شو حالدن اسکلاشیله نیلورکه پیتر دورنده قوه ضابطه و دافعه مشقود
 مکرده ایدی . ص طرفه قتل و قتال و عصب اموال فعلی تشدد ایدوب

آمده جالس سرور اولدی . قدس قواللغک ادعای فکر و خیالنه پیئر بردها قابلی . دوختاسیله ردوسه و اورادن آوروپایه قاقوب کتدی ایسه صرف ایتدیکی مناعیدن هیچ بر نخرم حاصل ایدمندی .
و کندیسه ده اول بر اهل صلیب سفری اچمندن وار کچسی بیلدیرلدی .
قبریس اهالیسی بو غیور و جنگ آور قواللغ مدت مدیده دوام ایدن اسقارندن اوصافش واصل اداکان بر آز استاحاحه وارمسی نمیده بولمیشدی .

قواللغ برادری افلاکیه برنسی ، اسکندریه ده بولسان برنس راق ایلدینترنده خنی اتفاق ایدوب بر غالمه احداثه منشبت اولدیلر . پیئر اورویادان عودت ایتدیکنده حکومتی دخنلده تشکل ایدن حکومتری ، متلیتری تأدیده حاضر لندیشی صورهه فساد آرتوب بر کون کندیستی سوانده اتلافی ایشلدرد .

پیئرک بولردن خبری اولامشدی . وقوعات آوروپایه یشدیرلکده قواللغ پیئر همان وندیکه کلوب بر خقیقیت دوغما یتدیرک ایلله اولا ردوسه عزیمت ایتدی و اوراده شوالیه لک اتفاقی تأمین ایلدیرک بعده مملکتده عودت ایلدی پیئر تبارکات عسکریه سی نام ایتدکن مکره واروب اسکندریه شهری ضبط ایتدی .

بو زمانک اسکندریه سی یارسدن ، غلبهلق وندیکنن دهها زیاده مزین ، جنوه دن دهها حکم ایدی . پیئر سوریه و آناتولی ساحلارینه باقلاشقی و با خصوص اسکندریه ده مسلطاً قالدق مشکل اولمخنی اکلایدیق ۷۱۵ ده حکمداری ایلله عقد صلح ایتدی غوریوس شهرنک استودایی افلاکیه برنسنه حواله و کندی قبریسه بولندیشی حالده امر عاربیه اداره ایشلدرد .

قواللغ دینش تاریخ مجیرین دخی اکلاشیله ییورکه دولت سلجوقیه نک اقراضی ایلله میغانه چیغان ذوالقدریه رمضان ، قرمان اوغلاری مثلاً کوچک و یو طپوز بر طاقم المارتلر . قبریس کبی هروجه ایلله ترقی ایش بر حکومتک قوای حریده منقالبه ایدمادک طبعی ایدی .
بنه علیه طاقانک قزاندیشی مظفریتلر ، ینه سوئوب غلبه سحرپ فرکلروده قلاش و پیئرک و فاته دکن اوچورده ایلله سلاح مدافعه آلان بر ایدر کورالامشدر .

پیئرک چکندیکی یالکز مصر کومله لری اووب بولره قارشو بری مجری قوتی تزییده مجبور ایدی . بر مدت او طرفدن هیچ بر تجاوز وقوع بولماسی اوزرینه پیئر سوریه سواحله اینوب طرابلس ، طورطوز ، بلیناس ، لایچیو شورلرخی ضبط و تسخیر ایلله بریشان اولان ارمینلر